

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **СОЦІАЛЬНА СФЕРА**

- ∨ *Політика щодо пошкодженого або зруйнованого житла під час війни*

- ∨ *В Україні ліквідували Фонд соціального страхування*

- **ЕКОНОМІКА**

- ∨ *Про націоналізацію системних банків в умовах воєнного стану*

№ 19 (241) ГРУДЕНЬ 2022

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 19 (241) 2022

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Верховна Рада України прийняла Закон
України, який забезпечить отримання
громадянами України компенсації
за пошкодження та знищення майна 3
Реформа містобудування: Верховна Рада
України підтримала законопроект № 5655.... 3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Симоненко О.
Політика щодо пошкодженого
або зруйнованого житла під час війни:
пошук системних рішень 4
Чернявська Л.
В Україні ліквідували Фонд соціального
страхування 14
Кривецький О.
Про націоналізацію системних банків
в умовах воєнного стану 22

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА * 25

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Верховна Рада України прийняла Закон України, який забезпечить отримання громадянами України компенсації за пошкодження та знищення майна

13 грудня 2022 р. Верховна Рада України прийняла у другому читанні і в цілому проєкт Закону про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації (реєстр. № 7198).

Реалізація цього Закону забезпечить отримання громадянами України компенсації за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, а також збір інформації для майбутніх позовів держави Україна до Російської Федерації у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації, а об'єднаннями співвласників багатоквартирних будинків, управителів багатоквартирних будинків,

житлово-будівельних (житлових) кооперативів, які здійснюють утримання відповідних будинків, – на відновлення спільного майна багатоквартирного будинку.

Законом передбачається створення передумов для збільшення обсягів будівництва житла (як з нового будівництва, так і щодо виконання ремонтно-будівельних робіт), що сприятиме поживленню ринку будівництва та суміжних ринків, пов'язаних з виробництвом та обігом будівельних матеріалів, наданням різноманітних послуг, необхідних для провадження містобудівної діяльності, збільшення кількості робочих місць, як у будівельній, так і у супутніх галузях економіки, а також відновлення житлової інфраструктури на територіях територіальних громад (*Офіційний вебпортал парламенту України (<https://www.rada.gov.ua/news/razom/231394.html>). – 2022. – 13.12).*

Реформа містобудування: Верховна Рада України підтримала законопроект № 5655

Підтриманий у другому читанні законопроект передбачає зміну підходів до містобудування, зокрема максимальну цифровізацію процесів та автоматизацію дій з надання необхідних дозволів.

«Суспільний запит на цю реформу існував уже багато років, проте саме зараз, під час війни, питання імплементації такої реформи стоїть найгостріше. Наймасштабніша в історії України відбудова інфраструктури потребує прозорості, відкритості та ефективності. Це саме те, що забезпечує цей законопроект.

Завдяки цифровізації та автоматизації процесів ми зможемо докорінно змінити бізнес-клімат в сфері будівництва, який до цього асоціювався з корупцією, зловживаннями та численними історіями про ошуканих інвесторів.

Дякую народним депутатам за підтримку. Зі свого боку відразу розпочинаємо усі необхідні роботи з підготовки підзаконних нормативних актів та цифрової інфраструктури, необхідних для практичної реалізації законопроекту», – прокоментував Віцепрем'єр-міністр з відновлення України – Міністр розвитку громад, територій та інфраструктури О. Кубраков.

Автоматизація процесів

В максимальній кількості процесів буде мінімізовано «людський фактор», зокрема деякі рішення з надання дозвільних документів формуватиметься без жодної участі людини.

Система запрограмована здійснювати перевірку відповідності повноти, формату, логічності та достовірності даних, порівняння даних із різних інформаційних систем. На

підставі цього рішення формується автоматично та в режимі реального часу.

Прозорість та антикорупція

Усі етапи будівельного процесу фіксуватимуться в Державній електронній системі у сфері будівництва.

Також на порталі системи передбачені електронні кабінети для всіх учасників процесу містобудування, зокрема органів містобудування, учасників ринку (замовників, підрядників, архітекторів тощо), регуляторів та органів реєстрації.

Всі учасники зможуть моніторити онлайн хід виконання проекту, а також ознайомитись з електронною документацією проекту. Зокрема, низка ключових документів, наприклад проектна документація на будівництво, існуватимуть виключно як е-документи.

Посилення відповідальності

Кожне рішення учасників процесу будівництва, які зареєстровані в е-системі, лишатиме персоніфікований цифровий слід. Отже, кожен учасник процесу, який вчинив незаконну дію,

Окрім цього, реформа містобудування передбачає посилення кримінальної та адміністративної відповідальності за незаконні дії.

Архітектура реформи створювалась у партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України та за експертної підтримки USAID/UK aid проекту «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах/TAPAS». Реформа враховує всі зауваження Національного агентства з питань запобігання корупції (*Урядовий портал* (<https://www.kmu.gov.ua/news/reforma-mistobuduvannia-verkhovna-rada-pidtrymala-zakonoproiekt-5655>). – 2022. – 13.12).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Симоненко, канд. політ. наук, ст. наук. співроб., НЮБ НБУВ

Політика щодо пошкодженого або зруйнованого житла під час війни: пошук системних рішень

Вже більше 9 місяців в Україні триває війна. Через повномасштабне вторгнення РФ в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 р., мільйони українців залишилися без житла, також пошкодження інфраструктури, завдало серйозної соціальної та економічної шкоди. За верифікацією, яку провели Міністерство розвитку громад і територій спільно із Світовим банком, станом на вересень РФ завдано прямої шкоди Україні на 326 млрд дол.

Важливим наразі є питання відшкодування збитків громадянам, майно яких було пошкоджене та зруйноване під час війни. Ця проблема зараз потребує максимальної уваги, адже понад 2,7 млн українців втратили житло внаслідок агресії, а об'єми збитків житлового фонду перевищили вже 50 млрд дол. За інформацією джерел у Мінрегіоні на початок вересня було зруйновано 129 тис. об'єктів

житлового фонду. З них 114 тис. – приватні будинки, 15 166 – багатоквартирні. Якщо структурувати рівень руйнувань, то 17 тис. будинків потребують поточного ремонту, 23 тис. – капітального, а 73 тис. будинків зруйновані повністю. Наразі профінансовано не більше як 5 % від необхідного для відновлення житлового фонду. Разом з тим, за інформацією ООН, мільйони українців живуть у будинках, «погано пристосованих для забезпечення достатнього захисту від суворих зимових умов». До того ж, ці цифри ще не є остаточними, тому що війна все ще продовжується.

Найбільше пошкоджень житлового фонду зафіксовано у Донецькій, Харківській, Київській та Чернігівській областях.

Варто зазначити, що Верховна Рада України заклала до Держбюджету на наступний рік фінанси та механізми, за допомогою яких люди зможуть отримати компенсацію від держави

за зруйноване житло, не чекаючи репарацій від РФ.

Зрозуміло, що компенсація за зруйноване житло – це одна з найбільш болючих тем для українського суспільства. При цьому варто зауважити, що з 2014 р. відколи почалася Антитерористична операція на сході України, процедура відшкодування державою шкоди потерпілим законодавчо до цього часу не визначена, і механізмів такого відшкодування немає.

Утім, з початку квітня 2022 р. відповідні державні органи почали збирати інформацію від громадян про зруйноване та пошкоджене житло, але жодного закону по цьому питанні до цього часу не було прийнято. Хоча в українському законодавстві існують окремі норми, які передбачають можливість виплати компенсації постраждалим, зокрема – ст. ст. 84, 85, 86 Кодексу цивільного захисту України передбачають порядок надання державою допомоги особам, які втратили житло внаслідок надзвичайних ситуацій (відповідно до ч. 3 ст. 5 КЦЗ України ситуації воєнного характеру також належать до надзвичайних) ([URL:https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3580685-koli-i-ak-mozna-bude-otrimati-kompensaciu-zazrujnovane-rosieu-majno-analiz.html](https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3580685-koli-i-ak-mozna-bude-otrimati-kompensaciu-zazrujnovane-rosieu-majno-analiz.html)).

Якщо ж проаналізувати всю законодавчу базу з даної проблематики, наразі можна говорити про низку законодавчих ініціатив, спрямованих прямо чи опосередковано на вирішення проблеми зруйнованого житла:

1. Проект Закону про Національне агентство України з питань подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації, № 3057 від 11.02.2020 р., ініціатори Л. Василенко та інші. Статус – включено до порядку денного, очікує розгляду.

2. Проект Закону про захист права власності та інших речових прав осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії, № 5177 від 01.03.2021 р., ініціатори Р. Горбенко та інші. Статус – включено до порядку денного, опрацьовується в комітеті.

3. Проект Закону про відновлення житла, втраченого в результаті здійснення Російською Федерацією збройної агресії проти України,

№ 7134 від 10.03.2022 р., ініціатор Л. Буймістер. Статус – включено до порядку денного, опрацьовується в комітеті.

4. Проект Закону про внесення змін до ст. 170 Податкового кодексу України щодо збільшення розміру та інших питань, пов'язаних із наданням благодійної допомоги, яка не оподатковується, населенню, постраждалому від збройної агресії Російської Федерації, № 7177 від 19.03.2022 р., ініціатори А. Остапенко та інші. Статус – включено до порядку денного, опрацьовується в комітеті.

5. Проект Закону про державну реєстрацію збитків, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, № 7193 від 22.03.2022 р., ініціатор О. Мовчан. Статус – включено до порядку денного, очікує розгляду.

6. Проект Закону про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, № 7198 від 24.03.2022 р., ініціатори О. Шуляк та інші. Статус – включено до порядку денного, готується на друге читання.

7. Проект Закону про компенсацію за майно, втрачене, пошкоджене та знищене внаслідок збройної агресії Російської Федерації та справедливий розподіл репарацій, № 7237 від 31.03.2022 р., ініціатори О. Мовчан та інші. Статус – включено до порядку денного, опрацьовується в комітеті.

8. Проект Закону про відшкодування шкоди, завданої потерпілому внаслідок збройної агресії Російської Федерації, № 7385 від 17.05.2022 р., ініціатори В. Гриб та інші. Статус – включено до порядку денного, опрацьовується в комітеті.

9. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо підтримки позичальників, майно яких було знищено або зазнало пошкоджень внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, № 7441-1 від 14.06.2022 р., ініціатори Д. Гетманцев та інші. Статус – включено до порядку денного, готується на друге читання.

10. Проект Закону про внесення змін до підрозділу 10 розділу XX «Перехідні

положення» Податкового кодексу України щодо підтримки суб'єктів господарювання, які внаслідок збройної агресії Російської Федерації по відношенню до України та бойових дій на території України понесли економічні втрати у вигляді знищення чи пошкодження майна, № 7496 від 27.06.2022 р., ініціатор С. Гривко. Статус – включено до порядку денного, опрацьовується в комітеті.

11. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно, № 7632 від 03.08.2022 р., ініціатори О. Шуляк та інші. Статус – включено до порядку денного.

І дві постанови Кабінету Міністрів України:

– від 20 березня 2022 р. № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації»;

– від 26 березня 2022 р. № 380 «Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації» (URL: <https://tverezo.info/post/163709>).

Як бачимо, поки не прийнято жодного закону, який би визначав, як саме і в якому розмірі відшкодуватимуть пошкоджене та зруйноване житло громадянам.

З усіх перелічених вище проектів законів найбільше шансів на прийняття найближчим часом, мають проекти законів № 7198 та № 8027. Заради справедливості варто зазначити, що відповідний законопроект потрібен був ще з 2014 р., коли численні переселенці з Донбасу також втратили своє житло внаслідок збройної агресії РФ.

Як повідомила голова політичної партії «Слуга Народу» О. Шуляк, уже найближчим часом парламент готовий ухвалити законопроект № 7198, що готується до другого читання. Перше читання документ пройшов іще у квітні 2022 р., проте у варіанті, який нардепи підготували до першого читання виявилось ряд недоліків, а саме: не було зрозуміло, як саме обчислюватимуться компенсації за зруйноване

житло, яке не підлягає відновленню; крім того законопроект не враховував інтереси людей, які проживали в гуртожитках у неприватизованих кімнатах; також не було ясно, як отримуватимуть відшкодування на ремонти люди, які мають частково пошкоджене помешкання, оскільки перш ніж такі компенсації виплатити, мали б прийти комісії з оцінки майна та багато іншого.

При цьому, звертає на себе увагу той факт, що законопроект № 7198 налічує 708 правок. Як повідомляє «Дзеркало тижня», лівова частка їх – однотипні пропозиції термінологічного характеру, які легко могли бути розглянуті впродовж кількох днів. Із-поміж концептуальних пропозицій, що істотно змінюють підтримане в першому читанні, доречно виділити:

– зняття обмежень на максимальні площі зруйнованого житла, що компенсуються державою (початково пропонувалося не більше 150 м²);

– надання компенсацій не лише за житло, а й за нежитлову нерухомість;

– надання компенсацій не лише громадянам України, а й іноземцям та юридичним особам;

– дозволити вільне використання коштів, отриманих як компенсацію;

– передбачити компенсації за інше цінне майно (автотранспорт, сільськогосподарську техніку тощо).

Свої зауваження до цього законопроекту висловила ще у квітні й Асоціація міст України, не погодившись із тим, що за цим Законом відновлення жодного інфраструктурного, господарського, комунального чи об'єкта спільної власності компенсовано не буде. Відсутність у законопроекті норм про майбутнє комерційних, виробничих приміщень і майна, зокрема в багатоквартирних будинках, за твердженням АМУ, зупинить повернення бізнесу в Україну.

Крім того, міські голови наполягають на тому, що у проекті № 7198 слід повноцінно врегулювати відносини між органами місцевого самоврядування, центральними органами, власниками, підрядниками та відповідним Фондом.

На думку експертів метою даного законопроекту є досягнення двох основних

пріоритетів: по-перше, він дасть громадянам змогу отримати належну компенсацію за зруйноване житло. У повоєнний час це також дозволить відновити та розвинути ринок будівництва, а це робочі місця, а, отже, належний заробіток для українців; по-друге, що є не менш важливим, інформація про зруйноване житло у недалекому майбутньому стане доказовою базою проти РФ у міжнародних трибуналах.

Зауважимо, що ще на початку війни Президент України В. Зеленський запевнив, що «держава компенсує кожен метр втраченої нерухомості».

Отже, розгляньмо, як саме працюватиме механізм компенсацій.

Законопроект № 7198 передбачає наступний алгоритм отримання компенсації:

1) подання зацікавленою особою заяви про отримання компенсації;

2) розгляд комісією заяви про надання компенсації;

3) надання компенсації у визначений спосіб.

Слід відзначити принцип черговості надання компенсації за зруйноване житло, який закріплено у законопроекті. Згідно з положеннями проекту Закону, черговість отримання компенсації визначатиметься у порядку надходження заяв. Однак пріоритетне право на відшкодування матимуть наступні категорії громадян: багатодітні сім'ї, особи з інвалідністю I та II групи, учасники бойових дій та інваліди війни. При цьому будь-які рішення комісії, які на думку заявника є неправомірними, можуть бути оскаржені в суді.

У свою чергу Кабмін затвердив правила збору та обліку інформації про нерухомість, що пошкоджена внаслідок бойових дій, терористичних актів та диверсій. Подати повідомлення можна через портал «Дія» або через Центр надання адміністративних послуг чи нотаріуса, які офіційно реєструють повідомлення в «Дії». Необхідно передати: інформацію про власника житла та його контакти; дані про нерухомість; це може бути інформація з документів та опис оселі, якщо документи втрачені; інформацію про пошкодження (коли це сталося, що зруйновано, фото та відео, якщо вони є).

Крім цього, юристи рекомендують отримати акти від органів місцевої влади, де будуть зафіксовані пошкодження, подати заяву до поліції – і в разі руйнування, і у випадку, якщо оселю пограбували, та звернутися до ДСНС, якщо була пожежа. До того ж, юристи радять використовувати всі можливості зафіксувати руйнування, тому до переліку додають ще три вебресурси, де можна повідомити про зруйноване обстрілами житло:

– сайт warcrimes.gov.ua, створений Офісом Генпрокурора, де фіксують військові злочини;

– вебпроект «Росія заплатить!». Тут дані збирають, щоб оцінити розмір збитків;

– міжурядова платформа Humanrights, де правозахисники збирають інформацію про порушення прав людини (URL: <https://suspiilne.media/285682-zrujnovano-cerez-vijnu-budinok-fotografujte-ak-zbirati-dokazi-i-kudi-zvertatisa-sob-otrimati-kompensaciju>).

За останньою статистикою, від людей, які мають зруйноване або пошкоджене житло, подано 267 тис. заяв. Вони стосуються понад 19 мільйонів метрів квадратних зруйнованих будинків. «Ми розуміємо, що це не остаточні цифри, тому що це дані тих людей, які мають доступ або інформацію про своє житло, і вони могли внести ці дані до “Дії”. 19 мільйонів можуть перетворитися на більшу суму», – коментує народна депутатка О. Шуляк. При цьому зауважимо, що у результаті нещодавніх масованих ракетних обстрілів, кількість заявок через «Дію» про пошкодження житла зросла на тисячі. Тому повна фіксація буде можлива лише після закінчення війни та деокупації наших територій.

Звернемо увагу, що подання заяви про компенсацію здійснюється незалежно від місця проживання (перебування) фізичної особи або місця перебування юридичної особи. Тож скористатися такою можливістю зможуть особи, які тимчасово покинули свої домівки. А термін, протягом якого особа зможе звернутися за отриманням компенсації – під час дії воєнного стану та протягом 90 календарних днів з дати його закінчення на території, на якій знаходиться (знаходився) пошкоджений або знищений об'єкт нерухомого майна.

Незалежно від способу подачі заяви на компенсацію (електронна чи паперова), усі дані акумулюються у єдиному електронному Реєстрі знищеного та пошкодженого майна, який було презентовано 26 серпня, для створення ефективного плану відновлення та компенсації збитків українцям Міністерством інфраструктури та Міністерством цифрової трансформації: «у якому буде зберігатись інформація про житлові будівлі та інші споруди, що були зруйновані під час російського вторгнення», – було відмічено Міністром цифрової трансформації М. Федоровим, під час презентації (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3580685-koli-i-ak-mozna-bude-otrimati-kompensaciju-za-zrujnovane-rosieumajno-analiz.html>).

Підкреслимо, що Реєстр має стати ключовим інструментом ефективною та прозорою системи цифрової відбудови, яку реалізує уряд. У ньому міститиметься інформація щодо всіх етапів процесу отримання компенсації – від подання заявки до її верифікації та отримання житла. Важливо, що база даних Реєстру сумісна з іншими державними е-системами в режимі реального часу. Звернемо увагу і на те, що він матиме геоінформаційну систему, яка базуватиметься на картах Держгеокадастру, а збір інформації буде здійснюватися і за допомогою космічної зйомки. Усе це разом дозволить отримати максимально деталізовані дані по кожному населеному пункту для їх подальшого аналізу та напрацювання рішень. Доступ до Реєстру матимуть учасники процесу відбудови через електронні кабінети користувачів, а також буде створено публічний модуль, доступний для всіх охочих. Зауважимо, що Реєстр уже працює з кінця серпня, хоча поки не в повному функціоналі.

Отже, Реєстр пошкодженого та знищеного майна буде містити інформацію про майно, яке постраждало:

– від 19 лютого 2014 р., що є датою початку тимчасової окупації РФ окремих територій України відповідно до частини другої ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» до дня введення

воєнного стану Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні»;

– з дня введення воєнного стану Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні».

Водночас у багатьох громадян, майно яких постраждало внаслідок бойових дій, залишаються питання, наприклад щодо необхідності відремонтувати житло власними силами, не чекаючи на комісію для обстеження пошкодженого майна. Логічним є питання проведення належної фіксації збитків, яка б потім була прийнята до компенсаційних виплат? Отже, як передбачено п. 5 «Порядком виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд», затвердженим Постановою КМУ від 19.04.2022 р. № 473 та «Порядком проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва», затвердженого постановою КМУ від 12.04.2017 р. № 257, власник майна може замовити таке обстеження самостійно (але за власні кошти), а висновок передати у відповідні органи місцевої влади. Така фіксація пошкоджень дозволить у майбутньому робити ремонт майна самостійно, щоб потім отримати компенсацію (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3580685-koli-i-ak-mozna-bude-otrimati-kompensaciju-za-zrujnovane-rosieumajno-analiz.html>).

Звернемо увагу ще й на те, що в проекті Закону, існує розмежування компенсації за:

– знищений об'єкт нерухомого майна – об'єкт нерухомого майна, відновлення якого є неможливим шляхом поточного або капітального ремонту чи реконструкції або є економічно недоцільним;

– пошкоджений об'єкт нерухомого майна – об'єкт нерухомого майна, що може бути відновлений шляхом поточного або капітального ремонту чи реконструкції;

– пошкожене спільне майно багатоквартирного будинку – приміщення загального користування (місця загального користування), несучі, огорожувальні та несуче-огорожувальні конструкції будинку,

механічне, електричне, сантехнічне та інше обладнання всередині або за межами будинку, яке обслуговує більше одного житлового або нежитлового приміщення, а також будівлі та споруди, які призначені для задоволення потреб усіх співвласників багатоквартирного будинку та розташовані на прибудинковій території.

Передбачається, що всі інформповідомлення про зруйноване житло, подані через «Дію» або ЦНАПи, потраплятимуть до місцевої влади, де їх верифікують. Після цього спецкомісії організують технічне обстеження і визначать, чи підлягає житло відновленню: «Якщо його можна відремонтувати, над цим працюватимуть місцеві адміністрації. Якщо відновлення неможливе, власник отримує компенсацію. Це будуть цільові кошти, їх можна буде використати виключно на придбання нового житла. Людина сама обиратиме, в якому населеному пункті хоче придбати житло – на вторинному ринку чи у новобудові», – пояснила О. Шуляк

Також, законопроектом передбачено три основні способи компенсації за зруйноване житло.

Перший – це грошова компенсація шляхом перерахування коштів на банківський рахунок отримувача, власникам пошкоджених та знищених: приватних будинків; садових та дачних будинків; об'єктів незавершеного будівництва; спільного майна співвласників багатоквартирних будинків (виплати на рахунки ОСББ).

Згідно з положеннями проєкту Закону, власники пошкоджених багатопверхових будинків теж мають право на отримання грошової компенсації. Однак виплати в грошовій формі не передбачені громадянам, житло яких зазнало повного знищення. Значимо, що сума компенсації визначається на основі незалежної експертної оцінки, що враховує характер та ступінь пошкоджень, а також вартість відновлення. Власники незавершеного будівництва отримують компенсацію вартості вже оплачених квадратних метрів. Водночас, обмеження максимальної суми компенсації, що встановлюється проєктом Закону складає еквівалент вартості 150 м².

Другий – це компенсація у вигляді об'єкта нерухомого майна у формі фінансування будівництва нового житла рівноцінної площі для власників знищених багатоквартирних будинків. У цьому контексті важливо зазначити, що за бажанням, власники знищених приватних та дачних будинків можуть відмовитись від отримання грошової компенсації, а натомість звернутися із заявкою на відбудову втраченого житла. Зауважимо, що відбудова житла планується на місці зруйнованих будинків, а при неможливості – у межах кварталу з втраченою нерухомістю, або поблизу нього. До того ж, особа, житло якої було зруйноване, має право відмовитись від фінансування новобудови у запропонованій державою локації (окрім приватних та дачних будинків). Натомість співвласник знищеного багатоквартирного будинку має право спрямувати належні йому компенсаційні кошти на: фінансування будівництва об'єкта в іншому мікрорайоні, або ж навіть в іншому населеному пункті; придбання новозбудованого житла. Крім того, відбудова знищених приватних та дачних будинків проводиться лише на земельних ділянках, на яких вони знаходилися. Важливо зауважити при цьому, що власник новозбудованого житла, який отримав його як компенсацію, не має права протягом 3-х років після його державної реєстрації продавати, або ж дарувати такий об'єкт нерухомості.

Третій спосіб – це компенсація у вигляді фінансування виконання будівельних робіт з відновлення пошкодженого спільного майна багатоквартирного будинку (надається за бажанням отримувача компенсації за пошкоджений об'єкт нерухомого майна – багатоквартирний будинок). Розмір компенсації у вигляді фінансування виконання будівельних робіт визначається за результатами оцінки вартості відновлення пошкодженого спільного майна багатоквартирного будинку з урахуванням ступеню його пошкодження.

Нагадаємо, що облік черговості надходження заяв та черговості компенсації відбуватиметься автоматично з використанням вже згаданого Реєстру пошкодженого та знищеного майна.

У той же час у Конфедерації будівельників України пропонують механізми компенсацій населенню за втрачене житло шляхом випуску іменних сертифікатів. Як зазначають фахівці, це дозволить підібрати первинне чи вторинне житло в будь-якій місцевості. До того ж схема не несе корупційних ризиків: людина сама вирішуватиме, де саме купувати нерухомість та якою вона має бути. «Такий варіант оптимальний для держави та зручний для тих, кому надається допомога», – зазначає президент Конфедерації будівельників України Л. Парцхаладзе.

Житловий сертифікат є електронним документом, який підтверджує гарантії держави на придбання житла визначеної вартості. Він дозволяє отримувачу компенсацій максимально вільно та гнучко обрати нове житло на ринку нерухомості. Громадянин може обрати будь-який населений пункт (окрім окупованих та в зоні бойових дій), придбати готове житло або інвестувати в нове будівництво. Також є можливість обрати дорожче житло і власним коштом покрити різницю або використати кілька сертифікатів різних власників для придбання одного об'єкта. Житлові сертифікати мають отримати усі власники знищених квартир, а от у власників приватних будинків буде вибір – отримати житловий сертифікат або грошову компенсацію на спеціальний рахунок (кошти з якого можна витратити лише на потреби відбудови). Адже залежно від обставин, людина може відбудувати житло на тій самій земельній ділянці, або захоче чи навіть буде вимушена обрати нове місце проживання ([URL: <https://budport.com.ua/news/25292-yak-pracyuvatime-mehanizm-kompensacij-za-zruynovane-abo-poshkodzhene-zhitlo>](https://budport.com.ua/news/25292-yak-pracyuvatime-mehanizm-kompensacij-za-zruynovane-abo-poshkodzhene-zhitlo)).

Проте головним болючим питанням є кошти. Завдані збитки оцінюються в десятки мільярдів доларів. Вже зараз зрозуміло, що багатомільярдні суми, в які обійдеться відновлення пошкодженого житла та компенсації, самій лише Україні не по кишені. Тому цілком об'єктивно, що збитки, завдані Україні і громадянам, повинні бути компенсовані за рахунок країни, яка ці збитки завдала. Наразі ведуться перемовини про передачу на користь

України заморожених активів РФ, що сягають 300–400 млрд дол. Поки що таке стягнення під питанням, але в Україні на це розраховують. Також мова йде і про репарації, але це поки що зовсім далекий варіант. Втім, чиновники його активно обговорюють. За словами очільника уряду Д. Шмигала, усе зруйноване житло та підприємства України будуть відновлені не лише за кошти українського бюджету, а й за конфісковані активи країни-агресора. В цьому контексті слід сказати, що поки у світі немає прецеденту позбавлення активів агресора такого масштабу як РФ. Тож йдеться про серйозні тектонічні зсуви у застосуванні як гуманітарного, так і майнового міжнародного права. В принципі, судячи із низки міжнародних резолюцій, такі зрушення цілком можуть відбутися. За словами заступниці міністра юстиції, яка займається цим питанням І. Мудрої, компенсаційний механізм вже розробили, над ним працювали провідні фахівці міжнародного права з усього світу. Влітку його презентували в ЄС, Раді Європи та США, де, як каже І. Мудра, «він отримав високу оцінку». Серед джерел фінансування відбудови розглядається також і міжнародна донорська допомога.

Повертаючись до проекту профільного Закону, потрібно зазначити, що поточна редакція документу передбачає максимальну диверсифікацію джерел фінансування та активну участь громад у фандрейзингу. Зокрема, окрім державного Фонду відновлення майна та зруйнованої інфраструктури, заохочується створення місцевих фондів відновлення. Уже сьогодні надходять цільові кошти від благодійних організацій, виділяється бюджетне фінансування, обласна влада та громади залучають міжнародних донорів тощо. До того ж відбудова відбуватиметься як за рахунок безповоротної міжнародної допомоги, так і кредитів, інвестицій.

Перші кроки на цьому шляху із підтримкою міжнародної спільноти вже зроблено. Зокрема на Міжнародній конференції з питань відновлення України, що відбулася 4–5 липня в швейцарському Лугано, було представлено масштабний план післявоєнної відбудови нашої країни. Він розрахований на

10 років та оцінюється у 750 млрд дол. Кошти надійдуть частково від партнерських грантів – 250–300 млрд дол., кредитів від партнерів – 200–300 млрд дол. та приватних інвестицій – 250 млрд дол. Один із ключових та найдорожчих пунктів плану – відновлення житла та інфраструктури регіонів, на це відведено 150–250 млрд дол. Також до процесу відбудови долучаються міжнародні благодійні організації.

Регулювання фінансових питань відбудови буде покладено на Фонд ліквідації наслідків збройної агресії, створення якого передбачається законопроектом № 8027 – одним із тих, що на початку цього матеріалу згадувались як найбільш перспективні з точки зору швидкого ухвалення. Контролювати Фонд буде Міністерство фінансів України, а також планується залучати представників парламентських комітетів.

Варто зауважити, що держава напрацьовує різні стратегії допомоги людям з тимчасовим житлом. Наприклад, модульні містечка, розміщення в соціальних закладах – школах, інтернатах тощо. Водночас державна житлова політика посилює програми «доступної іпотеки» для купівлі нового житла. При цьому слід взяти до уваги, що багато людей, які втратили житло і не мають високих доходів, не зможуть собі дозволити навіть доступну іпотеку, а частина з тих, хто зможе, потребуватиме субсидування на утримання житла чи ремонт.

Слід також відмітити, що народні депутати мають намір отримати можливість впливати на переліки житлових будинків, що будуть відбудовувати після руйнувань. Мова йде про законопроект № 7572, що зареєстрований у Верховній Раді України, який надає право подання парламентарями за їх виборчими округами списків таких будинків на погодження місцевим радам. У документі йдеться: «Народний депутат у визначених законом випадках має право подавати на погодження до відповідної районної ради перелік об'єктів (житлових будинків) з відновлення житла (ремонт, капітальний ремонт), які розташовані на території одномандатного виборчого округу, в якому обрано народного депутата». В тому

числі, нардепи пропонують вирішувати, які з пошкоджених або знищених будинків відбудовувати і в якому порядку виключно на засіданнях місцевих рад під час воєнного стану та впродовж трьох років після його скасування. В Інституті законодавчих ідей зазначають, що законопроект більше схожий на спробу впливу, ніж ефективний і прозорий механізм відбудови житла. «Депутат, який раніше умовно “вибивав” гроші на свій округ, матиме і надалі визначальний вплив на формування списків відбудови та ремонтів. Таким чином парламентарі зможуть заробляти політичні бали перед виборцями», – зазначила виконавча директорка інституту законодавчих ідей М. Богуславець.

Крім того, на період воєнного стану та 3-х років після, нардепи хочуть внести певні податкові норми:

- звільнення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в разі безоплатного надання підприємствами, ФОП послуг із ремонту пошкодженого житла;

- розширення можливостей для неприбуткових організацій добровільно передавати майно та кошти підприємствам, ФОП для виконання ними робіт або надання послуг із відновлення пошкодженого війною житла;

- зменшення податку на доходи фізичних осіб для самозайнятих осіб за добровільно перераховане майно чи кошти для відновлення пошкодженого війною житла.

Нагадаємо, що Інститут законодавчих ідей наполягає, що даний законопроект може збільшити кількість корупційних ризиків під час відновлення житла.

Ще два законопроекти, які зараз перебувають на розгляді у Верховній Раді України – це № 7441-1, проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо підтримки позичальників, майно яких було знищено або зазнало пошкоджень внаслідок збройної агресії РФ проти України. Даним документом пропонується призупинення сплати грошового зобов'язання за договором про

споживчий кредит, предметом забезпечення за яким є нерухоме майно або автомобіль, яке пошкоджене/знищене внаслідок бойових дій, терористичних актів або розташоване на тимчасово окупованій території, або в районі проведення бойових дій. За основу цей законопроект було прийнято 09.07.2022 р. Інший законопроект – № 7632, проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно, яким пропонується врегулювати нарахування та сплату податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за 2022 р. та за наступні податкові звітні періоди до припинення воєнного стану. За основу цей законопроект було прийнято 21.09.2022 р.

Зважаючи на те, що до цього часу не затверджено чіткого юридичного механізму отримання компенсацій, юристи радять вживати додаткових заходів, щоб, коли мине час, не залишитися ні з чим. Зокрема, Є. Грушовець, партнер Ario Law Firm, радить обов'язково подавати заяву до поліції чи прокуратури про вчинення кримінального злочину. За його словами, це один з найефективніших способів фіксації завданої шкоди, який також потім може стати частиною позовів щодо злочинів Росії в Україні. «Правоохоронні органи повинні це провадження долучити як конкретний епізод, провести огляд майна, особу визнають потерпілою, беруть пояснення, і ми розуміємо, що вже конкретно зафіксовані обставини вчинення злочину, – пояснює він. – За рахунок таких проваджень ми можемо мати механізм відшкодування шкоди Росією як державою агресором». Додатково Є. Грушовець радить звертатись безпосередньо до органів місцевого самоврядування та домагатися виїзду на місце спеціальної комісії, яка своїм актом зафіксує руйнування: «Якщо житло не знищене, а пошкоджене, тоді фіксація пошкоджень дозволить в майбутньому робити ремонт самотужки, щоб потім отримати компенсацію, – додає юрист. – Але обов'язково мають бути офіційно зафіксовані фото і відео пошкоджень до ремонту». Також варто збирати всі чеки,

правильно оформляти документи, якщо ви купуєте будматеріали чи оплачуєте роботу майстрів, щоб потім з цим пакетом документів отримати відшкодування за ремонт.

Загалом юристи наполягають на тому, що тим, хто зараз ретельно зафіксує збитки, буде легше претендувати на компенсацію.

Між тим, виконавча директорка Північної правозахисної групи, комунікаційна менеджерка мережі приймалень Української Гельсінської спілки з прав людини Н. Єсіна зауважує: «Це питання наразі настільки складне, що говорити про отримання якоїсь компенсації за зруйноване або пошкоджене житло дуже зарано... Наразі ми можемо говорити про допомогу лише міжнародних благодійних громадських організацій, або ту допомогу, яка є на місцевому рівні від органів місцевого самоврядування. Говорити про суми ми не можемо, тому що у кожній громаді можуть бути свої програми».

На думку адвоката юридичної компанії Gracers Л. Куси, механізм фіксації руйнувань та пошкоджень, які дозволять потім претендувати на відшкодування, наразі не є сталим та приблизно кожні 30 днів передбачає впровадження нових змін, або доповнень. Тому зараз найголовніше приділити максимальну увагу фіксації руйнувань чи пошкоджень. За її словами, для коректного підрахунку як бізнесу, так і фізичним особам необхідно визначитись з переліком знищеного, пошкодженого чи викраденого майна внаслідок військової агресії, оцінити його вартість та зібрати максимальну кількість доказів. Вони включають в себе документи, що підтверджують право власності чи користування відповідним майном, докази, що підтверджують факт перебування даного майна у конкретному місці. «Це можуть бути фото та відео, які зроблені з камер спостереження чи показання свідків, які бачили, що відповідна річ, знаходилась у приміщенні до його знищення, або ж пограбування російськими військовими чи мародерами... Сподіваємось, що компетентні органи, зокрема Мінреінтеграції, Мінекономіки та Мінінфраструктури будуть лояльними у вимогах надання доказів, що підтверджують

факт наявності майна, зокрема таких речей як побутова техніка, коштовності тощо», – каже адвокат (URL: <https://www.unian.ua/economics/other/vidnovlennya-poshkodzhenogo-zhitla-chi-ye-shans-u-ukrajinciv-vidnoviti-zruynovane-zhitlo-ostanni-novini-11892750.html>).

Отже, на сьогоднішній день в Україні неприйнято жодного закону, який би визначав, як саме та у якому розмірі будуть відшкодовувати зруйноване та втрачене житло, тож дієвий механізм компенсації в країні поки не запущений. Поки що діє тільки порядок, за яким громадяни можуть заявити про те, що їхнє житло було зруйноване чи пошкоджене. Фактично повноцінно запустився лише процес обліку житла, яке потрібно буде компенсувати (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційний вебпортал Кабінету Міністрів України (<https://www.kmu.gov.ua>); Офіційний вебпортал Верховна Рада України (<https://www.rada.gov.ua>); Caritas Ukraine ICF (<https://caritas.ua/news-en/minregion-ta-karitas-ukrayiny-pidpysaly-memorandum-pro-spivpracyu-u-sferi-vidnovlennya-zrujnovanogo-zhytla>); Нерухомість (<https://thepage.ua/ua/real-estate/chomu-pislya-vijni-nove-zhitlo-stane-dorozhchim-i-mensh-dostupnim>); Укрінформ (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3580685-koli-i-ak-mozna-bude-otrimati-kompensaciya-za-zrujnovane-rosieu-majno-analiz.html>); Інститут Законодавчих Ідей (<https://izi.institute/shho-remontuvaty-a-shho-ni-u-radi-hochut-vplyvaty-na-vidbudovu-zrujnovanogo-zhytla>); BBC (<https://www.bbc.com/ukrainian/features-62503235>); Суспільне мовлення України (<https://suspilne.media/285682-zrujnovano-cerez-vijnu-budinok-fotografujte-ak-zbirati-dokazi-i-kudi-zvertatisa-sob-otrimati-kompensaciya>); Суспільне мовлення України ([*pripinilo-svoe-isnuvanna-ak-vidbudovuut-zniseni-rosijskimi-obstrilami-budinki*\); *Економічна правда* \(<https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/19/692802>\); *Mind* \(<https://mind.ua/publications/20244677-zhitine-odnim-dnem-shcho-robiti-zi-zrujnovanim-ta-poshkodzhenim-zhitlom-ukrajinciv>\); *Forbes* \(<https://forbes.ua/inside/morozi-blizko-yak-ukraina-ne-virishue-problemu-timchasovogo-zhitla-02092022-7756>\); *Дзеркалом тижня* \(<https://zn.ua/ukr/internal/zrujnovane-vidnovlennja-chomu-ukrajintsjam-nikudi-povertatisja.html>\); *Radio Свобода* \(<https://www.radiosvoboda.org/a/kompensatsii-zruynovani-budynky/32105775.html>\); *Антикризового media-центру* \(<https://acmc.ua/kompensacziya-postrazhdalym-bude-ekvivalentnoyuvartosti-zrujnovanogo-zhytla>\); *Слуга народу* \(<https://sluga-narodu.com/parlament-zaproponuie-mizhnarodniy-spilnoti-stvorytymizhnarodnyy-trybunal-cherez-ahresiiu-rf/>; <https://sluga-narodu.com/olena-shuliak-ofitsiyno-zafiksovano-267-tys-povidomlen-pro-zruynovane-ta-poshkodzhene-zhytlo>\); *Адвокатське об'єднання «LES»* \(<https://lc-les.com/press-center/posts/kompensaciya-za-zrujnovane-zhitlo>\); *Правозахисна Група «СІЧ»* \(<https://sich-pravo.org/chy-zmozhut-ukrajintsi-otrymaty-kompensatsiyu-za-zrujnovane-zhytlo>\); *Вчасно* \(<https://vchasnoua.com/donbass/73990-yakoiu-bude-kompensatsiia-za-zruinovane-pid-chas-viiny-zhytlo>\); *УНІАН* \(<https://www.unian.ua/economics/other/vidnovlennya-poshkodzhenogo-zhitla-chi-ye-shans-u-ukrajinciv-vidnoviti-zruynovane-zhitlo-ostanni-novini-11892750.html>\); *Трибун* \(<https://tribun.com.ua/96537-shuljak-rozpovila-koli-ukrajintsi-otrimajut-kompensatsii-za-zrujnovane-zhitlo>\); *Тверезо* \(<https://tverezo.info/post/163709>\); *BUILD PORTAL* \(<https://budport.com.ua/news/25292-yak-pracyuvatime-mehanizm-kompensacij-za-zruynovane-abo-poshkodzhene-zhitlo>\)\).](https://suspilne.media/289628-zitlo-</i></p></div><div data-bbox=)*

Л. Чернявська, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

В Україні ліквідували Фонд соціального страхування

У 2023 р. набирає чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування» та Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування», яким передбачено зміну системи управління загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням: як юридичну особу ліквідовано Фонд соціального страхування та приєднано його до Пенсійного фонду України. Відтак, функції соціального страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання у дещо скороченому вигляді будуть передані до ПФУ і його територіальних органів.

Кабінету Міністрів України доручено у встановленому порядку вжити заходів, що впливають із цього Закону та забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для його реалізації, які повинні набрати чинності одночасно з набранням чинності цим Законом.

У Пояснювальній записці автори законопроекту стверджують, що ліквідація ФССУ зекономить державі до 2–3 млрд грн на рік. І зазначають, що метою цього законодавчого акту є зміцнення фінансової стійкості та поліпшення надання страхових виплат у системі державного соціального страхування шляхом:

- поліпшення адміністрування в системі загальнообов’язкового соціального страхування працюючих громадян внаслідок зменшення адміністративних структур управління;

- запровадження єдиної системи управління коштами та єдиної інформаційної системи;

- посилення державного контролю за використанням коштів соціального страхування.

Цей Закон відповідно до Основ законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування визначає правові, фінансові та організаційні засади

загальнообов’язкового державного соціального страхування, гарантії працюючих громадян щодо їх соціального захисту у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітністю та пологами, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, охорони життя та здоров’я.

Приведення у відповідність операційних процесів ФССУ та ПФУ до консолідованої системи адміністрування пропонується здійснити на базі ПФУ як найбільш розвинутої мережі територіальних органів управління в системі соціального страхування.

При цьому передбачено затверджувати за кожним з видом соціального страхування власну частку єдиного соціального внеску та складати окремі бюджети, що поліпшить обґрунтованість використання коштів та створить стимули до запровадження заходів, які зменшують соціальні ризики за кожним видом соціального страхування.

Також Пенсійний фонд України, серед іншого, отримає право: перевіряти обґрунтованість видачі, продовження листків непрацездатності і документів, що є підставою для їх формування, на базі інформації з електронних систем та реєстрів; одержувати безоплатно від державних органів, підприємств, установ, організацій (у тому числі від органів доходів і зборів, банківських, інших фінансово-кредитних установ) та громадян – суб’єктів підприємницької діяльності відомості щодо використання страхових коштів.

Ухваленим документом Кабінет Міністрів України доручено: опрацювати питання надання роботодавцем оплачуваних днів додаткової відпустки у разі тимчасової непрацездатності працівника замість виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності, тобто фактично повністю перекласти тягар оплати «лікарняних на роботодавців». Наразі лікарняні виплачує ФССУ та роботодавець.

Крім цього, парламентарі доручили підготувати та подати на розгляд Верховної

Ради України законопроекти щодо: збільшення строку отримання допомоги по вагітності та пологах; залучення роботодавців до реабілітації, створення адаптованих робочих місць для потерпілих внаслідок трудового каліцтва чи професійного захворювання; можливості роботодавців, які повертають на роботу працівників після реабілітації, отримувати кошти від міжнародних донорів.

Автором цього Закону є колишній «регіонал» М. Папієв, який свого часу обіймав посаду міністра соціальної політики. Головна ідея, яку він заклав у законопроект, полягає в тому, що існування двох окремих фондів, один з яких займається адмініструванням пенсій, а інший – виплатами при тимчасовій непрацездатності, інвалідності, вагітності тощо – завелика розкіш для України. Відтак, якщо скасувати ФССУ, це призведе до скорочення адміністративних витрат і заощадить зазначені 2–3 млрд грн страхових коштів на рік.

Правда, економія буде досягатися не лише за рахунок скорочення адміністративних витрат. Принагідно законопроект скасовує і низку соціальних виплат, на які поки що мають право працівники.

Зараз ФССУ формується з рівної кількості представників уряду, профспілок і роботодавців. Це має забезпечувати соціальний діалог держави, працівників і роботодавців. У ньому кожна з зацікавлених сторін має рівні права впливу при ухваленні рішень. Що ж до ПФУ, то він підзвітний лише уряду. Отже, після з 1 січня 2023 р. профспілки і підприємці втратять свій вплив на розподіл коштів соціального страхування, і він стане менш прозорим.

Прийнятий Закон категорично не підтримали профспілки, об'єднання роботодавців, громадскість. Зокрема, з'явилися дві петиції з вимогами скасувати його. Спільний представницький орган репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні звертався з листом до Президента України В. Зеленського з проханням скористатися правом вето щодо цього Закону. Профспілки зазначають, що розгляд цього законопроекту відбувся із порушеннями вимог Конституції України та ст. 116 Регламенту

Верховної Ради України, зокрема, текст законопроекту доповнено положеннями, які не були предметом розгляду в першому читанні.

Законопроект № 3663 також довгий час не підтримували Мінсоцполітики на чолі з М. Лазебною і ПФУ. Зокрема, основні претензії до законопроекту у Мінсоцполітики, крім юридичних недоліків, стосувалися того, що він не вирішує основних проблем, із якими стикається фонд соцстрахування, включаючи подолання фінансового дефіциту. М. Лазебна пропонувала зосередитись на підвищенні ефективності роботи фонду.

Мін'юстом та іншими органами вносилися суттєві зауваження, які свідчили про неможливість його прийняття. Навіть Головне науково-експертне управління Верховної Ради України виступило проти прийняття такого Закону, оскільки запропонована у проекті модель управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням не відповідає основам законодавства про державне соціальне страхування.

Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів було створено робочу групу для опрацювання пропозицій, внесених народними депутатами до цього законопроекту, яка засідала двічі та учасники робочої групи висловились проти прийняття законопроекту.

Ситуація різко змінилася у липні цього року, коли М. Лазебна подала у відставку з посади міністра соціальної політики. Сама вона не коментувала причини своєї відставки, проте представники профспілок впевнені, що це сталося через тиск на міністерство у зв'язку з ситуацією у ФССУ. Команда М. Лазебної на спробі нав'язати проведення реорганізації та злиття двох фондів відповідала запереченням, з огляду на нереальність та недоцільність цього навіть у мирні часи. Переконувала, що через запропоновані нововведення зникнуть виплати постраждалим на виробництві, а також інші відшкодування та гарантії. А ще зазначала, що багато пунктів не відповідають нормам чинного законодавства. Утім, тепер нового міністра соцполітики О. Жолнович все влаштовує.

Схожа історія й з Пенсійним фондом України: у червні 2020 р. ПФУ відкинув ідею об'єднання, зазначивши, що це не узгоджується із законодавством через різні функції фондів. А вже у липні 2022 р. ПФУ повідомив про відсутність зауважень до законопроекту.

Голова парламентського Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Г. Третякова наголосила: «Ми повинні переглянути зобов'язання держави, і вони повинні відповідати можливостям держави в даний конкретний історичний момент». Відтак, законопроект № 3663 було прийнято в другому читанні і в цілому.

Тож з 1 січня 2023 р. будуть скасовані:

- право працівника на лікування та реабілітацію в санаторно-курортних закладах після перенесення захворювань і травм;
- надання допомоги, яку працівники отримують під час перебування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм;
- обов'язок оплачувати вартість придбаних інструментів, протезів, інших пристосувань та відшкодувати потерпілому інші необхідні витрати, пов'язані з його професійною підготовкою (фінансування таких заходів перекладається на державний бюджет у разі затвердження програм фінансування);
- обов'язок фінансувати витрати на медичну та соціальну допомогу, у тому числі на додаткове харчування, придбання ліків, спеціальний догляд, побутове обслуговування, протезування, реабілітацію у сфері охорони здоров'я, санаторно-курортне лікування, придбання спеціальних засобів пересування тощо.

Прийнятим Законом передбачено лише право працівників, які отримали інвалідність внаслідок нещасного випадку на виробництві, на послуги відповідно до інших законодавчих актів. Наприклад, зазначено, що потерпілі забезпечуються допоміжними засобами реабілітації, необхідними під час професійного навчання чи перекваліфікації, відповідно до Законів України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» та «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»: мають право на

лікування та реабілітацію у сфері охорони здоров'я в закладах охорони здоров'я, що проводяться відповідно до вимог Законів України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» та «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я»; мають право на забезпечення протезуванням, ортезуванням, допоміжними засобами реабілітації, медичними виробами, що надаються відповідно до вимог Законів України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» та «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні».

Проте, як зазначають у Федерації професійних спілок України, незрозуміло яким чином це буде забезпечено і в якому обсязі.

Прийнятим Законом вносяться зміни і доповнення до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», зокрема, до ст. 61 – стосовно розширення повноважень правління Пенсійного фонду, до ст. 65 і ст. 68 – щодо наглядової ради Пенсійного фонду. Проте зазначені статті Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» на сьогодні не діють, а наберуть чинності лише після перетворення Пенсійного фонду України у неприбуткову самоврядну організацію. А для цього має бути прийнято окремо Закон (але невідомо коли це може бути і чи будуть загалом такі зміни).

Водночас профспілкові активісти попереджають, що ліквідація ФССУ може призвести до скорочення або навіть припинення виплат допомоги через хворобу та непрацездатність на робочому місці.

Експерти вважають, що ця ініціатива стане останнім заходом щодо реструктуризації соціально-економічної політики України у воєнний час, і зазначають, що ці плани були розроблені ще до війни.

На думку аналітика незалежного дослідницького центру Cedos Н. Ломоносової, передача функцій ФССУ до ПФУ не має жодного відношення до посилення соціального захисту населення, скоріше це виглядає як частина комплексного плану зі скорочення витрат на соціальний захист. Адже в умовах

воєнного часу кількість осіб, які претендують на страхові виплати, зростатиме. А отже, таке радикальне скорочення штату ФССУ та зведення його до кількох підрозділів у рамках ПФУ сьогодні виглядає дивно.

Н. Ломоносова також скептично ставиться до озвученої урядовцями тези щодо економії коштів від злиття двох фондів (передусім, за рахунок скорочення значної кількості працівників, які зараз працюють в ФССУ) аби використати ці кошти для виплати самих страхових виплат. Тут, зазначає експерт, явно не йдеться про посилення соціального захисту, а радше про збереження чинного рівня захисту. Лишається питання, чи це оптимальний шлях знаходження коштів для страхових виплат і взагалі для наповнення бюджету (врешті можна збільшувати податок на прибуток підприємств, прогресивність податкової ставки доходів громадян, посилювати контроль за виведенням прибутків в офшори тощо).

Те, що цей захід є частиною плану із скорочення видатків на соціальний захист, зазначає Н. Ломоносова, можна бачити з презентованого в липні Плану відновлення у сфері соціального захисту, де одну з ключових цілей сформульовано як «соціальна політика відповідає фінансовим можливостям держави», так і з більш практичного кроку до досягнення цієї цілі – а саме, з анонсованої розробки Соціального кодексу. Тобто, йдеться про те, щоб переглянути всі чинні соціальні зобов'язання держави перед громадянами таким чином, аби «держава не мала непокритих фінансово соціальних зобов'язань». На практиці, це може значити лише одне – скорочення цих зобов'язань, тобто, послаблення соціального захисту населення, наголошує Н. Ломоносова.

Це узгоджується із затвердженою урядом влітку постановою про те, що відтепер офіційно зареєстрованих безробітних, які не були працевлаштовані протягом 30 днів, зможуть залучати до суспільно корисних робіт з оплатою не нижче мінімальної заробітної плати, а тих, хто відмовиться, буде позбавлено статусу безробітних і виплат допомоги. Фактично, держава в односторонньому порядку знімає з себе зобов'язання виконувати свою сторону

суспільного договору – виплачувати допомогу, коли настає страховий випадок – безробіття. Цей крок уряду, передбачає експерт, може сприяти скороченню кількості офіційно зареєстрованих безробітних, а відтак і знову ж таки «економити кошти». Н. Ломоносова не здивується, якщо після ФССУ почнеться скорочення штату Державної служби зайнятості.

Експерт також піддає критиці твердження Г. Третякової про те, що злиття ФССУ і ФПУ допоможе «посилити контроль за цільовим використанням коштів у системі соціального страхування». Адже порядок перевірки правильності використання страхувальниками страхових коштів ФССУ існує і свої функції виконує. Тому подібна аргументація свідчить про посилення комплексної та ретельної процедури перевірки доходів тих, хто претендує на отримання такої допомоги, аби «допомогу отримували дійсно ті, хто її потребує».

Крім того, Н. Ломоносова не впевнена, що таку масштабну трансформацію ФССУ під час війни вдасться зробити швидко і якісно. За масштабом самого процесу цей захід, можливо перевищує навіть передачу сфери зайнятості з відання Мінсоцполітики до Мінекономіки, яка сталась в попередні роки. Подібна трансформація, як мінімум, потребує затвердження ще великої кількості нормативно-правових актів щодо процедури передачі повноважень від одного фонду до іншого, узгодження цих актів між собою.

Звісно, країні зараз коштів не вистачає. Війна та епідемія Covid-19 призвели до того, що в бюджеті ФССУ утворився величезний дефіцит, який уже призвів до затримок з оплатою лікарняних, виплати допомоги породіллям та перебоєм з іншими соціальними виплатами. За даними самого ФССУ, на кінець вересня 2022 р. затримка з перерахуванням грошей у багатьох областях досягла трьох місяців.

За твердженням Г. Третякової, ліквідація ФССУ та передача його функцій пенсійному фонду була необхідна «для того, щоб ми не знекровили економіку у воєнний час». У відповідь на це заступник голови правління ФССУ Н. Землянська зазначає, що причина дефіциту коштів у бюджеті ФССУ полягає не в

принциповій збитковості Фонду, а у величезних виплатах, які ФССУ змушений був робити через епідемію Covid-19.

У 2021 р. дефіцит ФССУ перевищив 2 млрд грн і ці гроші довелося брати в бюджеті країни. Н. Землянська вважає, що цього можна було б уникнути, якби не два фатальні для ФССУ урядові рішення. Спочатку у 2016 р. розмір ЄСВ – єдиного соціального внеску, що включає внесок до Пенсійного фонду України, страхування від тимчасової втрати працездатності, нещасних випадків на виробництві та безробіття – було зменшено майже вдвічі. А потім частка фонду соцстраху від загального обсягу ЄСВ була урізана із 14 % до 9 %.

Але навіть після цього грошей вистачало, доки не почалася епідемія. Як зазначають Н. Землянська та заступник голови Федерації профспілок України В. Саєнко, ПФУ, дефіцит якого в сотню разів більший за дефіцит соцстраху, як чорна діра проковтне весь бюджет ФССУ. І відповідно, усі гроші підуть на виплату пенсій, щоб розвантажити бюджет. Відтак, про декретні, відпускні, санаторно-курортну реабілітацію – можна забути.

Тож жодної економії коштів, на яку, очевидно, розраховує Г. Третякова, не вийде. Водночас через деякий час може виявитися, що частину бюджету соціального страхування передадуть від державного фонду до приватних страхових компаній.

Ідею залучення до соціального страхування приватних фондів Г. Третякова оприлюднила в січні 2020 р. А в липні 2022 р. вона знову нагадала про ці плани на засіданні очолюваного нею парламентського Комітету: «Роботодавець може закуповувати своє страхове покриття, свою відповідальність перед працівником чи у держави, чи у приватному секторі. Але приватний сектор дасть чесну ціну такого страхування».

В. Саєнко розцінив ці слова як відкрите лобювання інтересів приватних страхових компаній.

Його думку поділяють й інші експерти. Зокрема, Н. Землянська вважає, що йдеться про 35 млрд грн із бюджету ФССУ. На її думку,

частина цих грошей після ліквідації Фонду може бути передана приватним страховим компаніям.

При цьому, на відміну від ФССУ, приватні страховики не зобов'язані включати до складу засновників чи управління фондом представників держави, профспілок і роботодавців. Крім того, фінансові активи Фонду є публічними та підзвітними – на відміну від приватних страховиків, де це справа добровільна. За останні роки низка приватних страхових фондів в Україні збанкрутувала, а за інфляції в країні на рівні 30 % їх можливості щодо виплат можуть бути обмежені.

Протести профспілок та опозиції щодо законопроекту № 3663, їх апеляція до європейського законодавства та міжнародних норм, змусили Г. Третякову кинути з парламентської трибуни ризиковану фразу, порівнявши директиви ЄС із зовнішнім управлінням: «Директиви ЄС не наказують, яким чином та чи інша країна організовує соціальне страхування... Мені здається, ми не повинні допускати зовнішнього управління в нашій країні...».

Апеляція до європейських директив виникла не випадково. Прийняття чергового законопроекту, який б'є по правах профспілок, показало, що всередині України профспілки не мають ані ресурсів, ані інструментів, щоб зупиняти подібні законопроекти. В умовах воєнного часу вони не можуть використовувати крайні методи боротьби – масові акції протесту та страйку. Єдине, що їм залишається – це просити підтримки у європейських та міжнародних організацій, які могли б вплинути на позицію керівної партії та президента.

Народний депутат, голова Конфедерації Вільних профспілок України, голова Незалежної профспілки гірників України М. Волинець звертає увагу на те, що цим Законом не передбачено внесення відповідних змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», згідно з яким Пенсійний фонд – це орган, який здійснює керівництво та управління виключно солідарною пенсійною системою та не має жодного відношення до загальнообов'язкового

державного соціального страхування. Тому зміни, які вносить цей документ, порушують принципи та засади основ законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, визначені Конституцією.

Тож головні нарікання тих, хто критикує ліквідацію соцстраху, зводяться до того, що від цього можуть постраждати найменш захищені українці, про яких має піклуватися держава.

Народний депутат України В. Гриб зазначає, що люди, які проробили на підприємствах з важкими умовами праці багато років, заробили професійне захворювання чи отримали каліцтво на виробництві, – проти цього законопроекту, оскільки він суперечить низці законодавчих актів та руйнує існуючу систему соціального страхування. Ліквідація ФССУ шляхом приєднання його до ПФУ, це, на її думку, скасування принципів самоврядності, соціального партнерства щодо управління соціальним страхуванням.

Народний депутат зазначила, що законопроект № 3663 не дає гарантій на допомогу інваліду праці, потерпілому на виробництві та сім'ям робітників, які загинули під час виконання трудових обов'язків, на вирішення їхніх проблемних питань. Це стосується людей з інвалідністю на візках, прикованих до ліжка, літніх самотніх інвалідів, які потребують безоплатного догляду, супроводу, візків, памперсів, безоплатного стаціонарного, амбулаторного, санаторно-курортного лікування, своєчасної одноразової і щомісячної страхової виплати втраченого заробітку.

За словами М. Волинця, про те, що новий Закон суттєво звужує права працівників на отримання допомоги у разі тимчасової втрати працездатності, попереджали всі: від юристів Верховної Ради України до лідерів міжнародних правозахисних організацій, зокрема, і Міжнародної конфедерації профспілок.

М. Волинець та лідер опозиційної партії «Батьківщина» Ю. Тимошенко провели наприкінці вересня серію зустрічей з представниками Міжнародної організації праці та глобальних профспілок. Зарубіжних представників було поінформовано про

порушення конвенцій МОП, договору про асоціацію з ЄС, директив ЄС при ухваленні українським парламентом низки законопроектів, що обмежують трудові та профспілкові права. Висловлювалась стурбованість, що ухвалення таких законів може накласти негативний відбиток на імідж України та загальмувати її вступ до ЄС.

Проте подібні зустрічі та міжнародна підтримка не допоможуть українським профспілкам швидко змінити ситуацію та повернути втрачені права. Як визнає М. Волинець, у МОП готові проаналізувати прийняті законопроекти, та ті що готуються, дати свої рекомендації та навіть направити місію в Україну. Але все це займе досить тривалий час.

Після прийняття цього Закону 4–5 тис. фахівців, які працювали у ФССУ, загрожує скорочення: такий прогноз профспілкових експертів. І хоча частина фахівців може перейти на роботу до Пенсійного фонду України, інші з великою ймовірністю почнуть позиватися до держави через втрату роботи. І замість економії коштів ПФУ може мати справу з додатковими витратами на судові витрати, виплати компенсацій та облаштування нових співробітників. Все разом це може повністю «з'їсти» всю заявлену економію 2–3 млрд грн.

На думку народного депутата України В. Івченка, під прикриттям війни, перекидання коштів, сплачених на соціальне страхування працевлаштованих людей, з можливим подальшим направленням до приватного сектору окремою групою зацікавлених депутатів, взагалі ставить під загрозу існування виплат на лікарняні та пологи, регресні кошти особам з інвалідністю та потерпілим на виробництві, зводить нанівець право на реабілітацію після захворювань, що передбачено ратифікованою Україною Конвенцією № 102.

В. Івченко зазначає, що мета законопроекту № 3663 скалькована із законодавчих підходів РФ, де в липні цього року прийнято Закон про об'єднання Пенсійного та Фонду соціального страхування країни-агресора. Що цікаво – обидва документи набувають чинності з «1 січня 2023 року». Ухвалення таких законів зовсім не

корелюється з європейськими цінностями та досвідом, про які так часто говорять народні депутати України. На словах ВРУ хоче, щоб в Україні були демократичні права, як у громадян ЄС, а на ділі – мавпує російське законодавство.

На переконання народного депутата, запропоноване об'єднання ПФУ та ФССУ не містить жодного механізму оптимізації видаткової частини коштів соціального страхування чи зміни підходів або впровадження реальних реформ для здійснення страхування або надання виплат застрахованим (найманим працівникам), і саме головне – ніяким чином не зменшує вже наявний дефіцит коштів на лікарняні або на виплати потерпілим на виробництві (шахтарям та регресникам).

Серед вад прийнятого Закону він виділяє те, що новий документ:

- не дає контроль Пенсійному фонду встановлювати порядок перевірки достовірності відомостей, поданих роботодавцем для отримання коштів, дотримання порядку використання роботодавцем виділених йому коштів Фонду та зупиняти виплати в разі відмови або перешкоджання з боку роботодавця у проведенні перевірки, виявлення фактів подання ним недостовірних відомостей або порушення порядку використання коштів роботодавцем.

- залишає безвідповідальність деяких лікарів, які допустили необґрунтовані медичні висновки, і, як наслідок – фальсифіковані лікарняні та незаконні виплати;

- скасовує відповідальність роботодавців в ситуаціях, коли вони не допускають до перевірки по оплачених лікарняних, порушують порядок використання таких коштів;

- залишає виплати, які мають нестраховий характер.

Також відсутня звітність про фінансування оплат медичним закладам. Тож з нового року особам з інвалідністю доведеться в коридорах Національної служби здоров'я України та у Фонді соцзахисту інвалідів самостійно шукати вирішення проблем, що раніше розв'язувалися автоматично. Але за умови, що Державним бюджетом України буде створена відповідна бюджетна програма.

Дійсно система соціального страхування в Україні в умовах воєнного стану зіткнулася з дефіцитом коштів, через що виникла необхідність економії. Схоже на те, що руйнування системи виплат, які за принципом «єдиного вікна» надавалися ФССУ, розпродаж майна Фонду та майбутнє залучення приватних страхових компаній – для когось є пріоритетом під час війни, на відміну від захисту найвразливіших категорій українців, підсумовує В. Івченко.

Багато українських експертів наголошують, що Закон №3663 порушує норми конвенції Міжнародної організації праці. І суперечить досвіду соціального страхування в європейських країнах.

Наприклад, у Франції працює чотири соціальних фонди. У Польщі – так само. І ніхто ні з чим їх не зливає.

Нинішня система загальнообов'язкового соціального страхування створювалася на початку 2000-х років за допомогою європейських експертів, зазначив експерт з питань соціальної політики А. Павловський. За основу було взято системи більшості європейських країн, зокрема Німеччини, Франції та інших. Планувалося запровадження чотирьох видів страхування – пенсійного, соціального, від безробіття та медичного. Проте довести справу до кінця не встигли. Медичне страхування так і не було до кінця запроваджене, натомість соціальне страхування зараз практично ліквідується.

На радикалізацію реформ трудових стосунків і соціальної сфери в Україні під час війни звернули увагу іноземні ЗМІ. Зокрема, видання OpenDemocracy присвятило законопроекту №3663 великий аналітичний матеріал, в якому висловлюється занепокоєння наміром українського уряду об'єднати фонд соціальних виплат із дефіцитним державним пенсійним фондом: аналітики та профспілкові лідери попереджають, що це може загрожувати скороченням або навіть припиненням допомоги по хворобі та непрацездатності.

Експерти зауважують, що соціальні реформи – тема дуже делікатна. Вони мають бути системними і спрямованими насамперед на полегшення життя простого громадянина,

особливо в умовах війни та економічних негараздів.

Та незважаючи на всі зауваження, з 1 грудня Пенсійному фонду України будуть передані від Мінсоцполітики функції з оформлення субсидій. А з 1 січня 2023 р. додадуться ще й обов'язки соцстраху.

На думку колишнього міністра соціальної політики і віцепрем'єра України в 2014–2019 рр. П. Розенка, покладання на ПФУ значної кількості обов'язків, більшість з яких його співробітникам не знайомі, різко збільшить навантаження на людей, призведе до погіршення якості послуг. П. Розенко зазначає, що велика кількість питань, пов'язаних з пенсіями, субсидіями, травмами на виробництві тощо, не можуть бути вирішеними в онлайн-режимі і вимагають особистої присутності. Причому зараз, коли величезна кількість людей вимушені були різко змінити місце проживання, втратили житло чи отримали травми, кількість цих питань значно зросла. Тим часом, всі названі функції тепер передаються до однієї установи без збільшення кількості її співробітників. В результаті людям стане набагато важче отримати необхідні їм консультації і рішення.

На думку П. Розенка, головна проблема полягає в тому, що нинішня влада не має чіткого проекту системи соціальних гарантій, яку вона збирається створити. Фахове середовище повністю відсторонене навіть від обговорення реформ. При цьому до кваліфікації людей, які сьогодні формують соціальну політику, є величезні питання.

Відтак, логіка, за якою проводиться нинішнє об'єднання, залишається незрозумілою для суспільства і експертів. Виглядає так, що з ПФУ намагаються створити єдину громіздку організацію, яка візьме на себе не лише всі існуючі соціальні функції, але й в майбутньому ще й медичне страхування.

Надмірне поєднання в рамках однієї установи величезної кількості різнорідних функцій перетворить ПФУ на величезний, погано керований і, скоріше за все, нежиттєздатний державний монстр, прогнозує П. Розенко. У результаті існуюча система надання державних послуг буде зруйнована. У той же час нова

система з великою ймовірністю не зможе ефективно виконувати покладені на неї функції.

Отже, більшість експертів вважає, що прийнятий у цілому законопроект № 3663 знищує систему соціального страхування, грубо порушує положення Конституції України в частині звуження прав громадян на соціальний захист і суперечить євроінтеграційному шляху України (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційний вебпортал парламенту України (<https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/216602.html>); http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69147; <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=69147&pf35401=529762>); Офіційний вебпортал Федерації професійних спілок України (<https://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-i-pensijne-zabezpechennya/23172-pro-likvidatsiyu-fondu-sotsialnogo-strakhuvannya-ukrajini.html>); «Електронні петиції»: Офіційне інтернет-представництво Президента України (<https://petition.president.gov.ua/petition/166240>; <https://petition.president.gov.ua/petition/166544>); вебсайт *Korrespondent.net* (<https://ua.korrespondent.net/articles/4536685-fond-sotsstrakhu-likviduyut-yak-nam-platytymut-likarniani>); вебсайт «Кадровий портал» (*KadrEX* <https://profpressa.com/news/pidpisano-zakon-pro-obiednannia-fss-ta-pfu>); вебсайт «Судово-юридична газета» (<https://sud.ua/uk/news/publication/252576-zelenskiy-podpisal-zakon-o-peredache-vyplaty-bolnichnykh-pensionnomu-fondu-i-likvidatsii-fonda-sotsialnogo-strakhovaniya>); *ІА «Фінансовий клуб»* (<https://finclub.net/ua/news/fond-sotsialnogo-strakhuvannya-likviduyut.html>); Профспілка працівників освіти і науки України (<https://pon.org.ua/novyny/9846-derzhavne-socialne-strakhuvannia-pid-zagrozou-skasuvannia-zvernennia-profspilok-do-prezydenta-ukrainy.html>); вебсайт «Пильний погляд» (<https://www.poglyad.info/2022/10/12/reforma-sotsialnogo-strakhuvannya-v-ukrayini-navishho-znyshhuvatyte-shho-pratsyuvalo/>; [21](https://www.poglyad.info/2022/10/10/likvidatsiya-fondu-sotsstrahu-</p>
</div>
<div data-bbox=)*

nese-zagrozy-skorochennya-sotsialnogo-zahystu/); вебсайт «Мінфін» (<https://minfin.com.ua/ua/2022/08/09/90218507/>); вебсайт LB.ua (https://lb.ua/blog/vadym_ivchenko/529344_verhovna_rada_maie_vidhiliti.html); вебсайт OpenDemocracy (<https://www.opendemocracy.net/en/odr/ukraine-social-insurance-pension-fund-merger-unions/>); вебсайт «Апостроф» (<https://apostrophe.ua/article/society/2022-10-12/vmesto-sotsstraha-sotsjah-pochemu-pensionniy-fond-mojet-lech/48366>); вебсайт ZN.UA (<https://zn.ua/ukr/macrolevel/sotsstrakh-likvidovano-holovni-ta-nevtishni-naslidki.html>)).

О. Кривецький, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Про націоналізацію системних банків в умовах воєнного стану

З листопада в Україні набув чинності Закон України «Про особливості виведення з ринку системно важливого банку в умовах воєнного стану», що встановлює для Мінфіну повноваження за пропозицією НБУ брати участь у виведенні з ринку системно важливого банку з підстав, які настали під час здійсненої РФ агресії проти України. За цього націоналізація системно важливого банку відбуватиметься через процедуру віднесення банку до категорії неплатоспроможних, однак, не потребуватиме докапіталізації з боку держави – продаж банку за 1 грн буде проводитись незалежно від фактичного розміру регулятивного капіталу банку на день прийняття НБУ відповідного рішення. Фонд гарантування вкладів не здійснюватиме зміну розміру статутного капіталу неплатоспроможного системно важливого банку, деномінацію акцій такого банку, у тому числі не буде проводити обміну грошових зобов'язань банку на акції додаткової емісії.

«Замість обміну вкладів на акції з подальшим їх викупом державою запроваджується припинення зобов'язань банку перед контролерами та власниками суттєвої частки в такому банку, а також підсанкційними особами з подальшим зарахуванням коштів за цими зобов'язаннями у дохід банку (також збільшується капітал банку)», – пояснюється в інформаційній довідці. Відповідно до неї, відшкодування вартості акцій акціонерам (у разі її перевищення 1 грн за висновком аудиторської компанії) буде можливим лише

після компенсації збитків державі Україні від Росії і виключно за рахунок таких коштів.

Зазначимо, що наразі до переліку системно важливих банків входять 14 українських банків: «А-Банк», «Альфа-Банк», «Кредобанк», «ОТП Банк», «Ощадбанк», АБ «Південний», «Приватбанк», «ПУМБ», «Райффайзен Банк», «ТАСкомбанк», «Укргазбанк», «Укрексімбанк», «Укрсиббанк», «Універсал Банк». У списку – всі 4 державні банки, приватні українські банки та банки з іноземним капіталом, зокрема «Альфа-Банк». Щодо власників останнього, російських олігархів М. Фрідмана та П. Авена було запроваджено міжнародні санкції.

За словами депутата від «Слуги народу», заступника голови економічного комітету Р. Підласої, законопроект було розроблено саме під «Альфа-Банк Україна», і він передбачав викуп його акцій з боку держави за одну гривню. «“Альфа Банк” – єдиний банк з переліку системно важливих, який належить російським олігархам, проти яких введено міжнародні санкції внаслідок повномасштабного вторгнення РФ в Україну», – каже автор цього закону, народний депутат від фракції «Голос», перший заступник керівника Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики Я. Железняк.

«Процедура така: Нацбанк формально визнає відповідний банк неплатоспроможним, потім докапіталізує, після чого відбувається націоналізація. Процес схожий на націоналізацію “Приватбанку” у 2016 р. Це

не означає, що банк перестане працювати. Він достатньо стабільний. Держава не буде виводити його з ринку», – зазначає Р. Підласа. На її думку, Фонд державного майна найкраще підходить для того, аби розпоряджатися націоналізованими активами.

«З огляду на продовження Росією збройної агресії проти України та обумовлені цим потенційні ризики для фінансової системи, зміни, введені законом, надають інструмент для мінімізації таких ризиків, який можна застосувати у разі потреби», – наголосив заступник голови НБУ Я. Матузка.

Лідер правлячої фракції «Слуга народу» Д. Арахамія зазначив, що «Альфа-Банк» Україна потребує докапіталізації на 1 млрд дол., і якщо актив націоналізувати, то цю суму доведеться заплатити державі. Утім, економіст О. Хмелевський у коментарі «Уніан» висловив думку про те, що можлива націоналізація «Альфа-Банку» не матиме негативного впливу на національну банківську систему, а інші системно важливі банки країни демонструють стабільну роботу, тому найближчим часом їм націоналізація не загрожує. «Чутки щодо застосування санкцій проти цього банку ходили вже давно, що тримало банк у підвішеному стані. Це негативно впливало на роботу фінансової установи, змушувало нервувати її клієнтів. Націоналізація підвищить надійність даного банку та поверне довіру клієнтів. Очікується, що після націоналізації «Альфа-Банк» буде стабільно працювати», – сказав експерт.

Водночас голова наглядової ради вищезгаданого банку Р. Шпек наголошує, що його фінансова установа має достатній запас ліквідності, банк залишається операційно прибутковим, а робота з докапіталізації на 1 млрд дол. із коштів акціонерів, які потрапили під санкції, викликана як можливою потребою в 500 – 600 млн дол. на дотримання нормативу адекватності капіталу в 2023 р., так і бажанням мати ресурс для збільшення кредитування.

Цей Закон викликав значну кількість дискусій у політико-правовій сфері, оскільки його обговорювали і політики, і юристи-практики, і науковці-правники. «Вважаю, що мета цього

Закону, яку було проголошено у пояснювальній записці, а саме – забезпечення стабільності банківської системи за умов воєнного стану, запровадженого в Україні – цілком виправдана та своєчасна. Проте, здійснивши аналіз положень Закону із урахуванням основоположних концепцій та принципів цивільного права, вважаю, що окремі його статті варто сприймати критично», – зазначила заступниця голови правління Асоціації представників малого та середнього бізнесу м. Києва В. Тютюнникова. На її думку, позитивним у цьому документі є те, що під час війни запроваджується спрощена процедура виведення з ринку системно важливого банку в разі його неплатоспроможності, що стало доволі раціональним рішенням. «Враховуючи той факт, що означений закон нібито приймали для виведення з ринку «Альфа Банку», то це наразі, вочевидь, єдиний спосіб націоналізувати дану установу, оскільки застосувати до цього банку таку саму процедуру, як і до Сбербанку, неможливо» – додає В. Тютюнникова. Але в Асоціації впевнені, що мають місце і вагомні негативи.

По-перше, це значне втручання держави в приватноправові відносини та ігнорування засадничих положень цивільного права, адже фактично з'явилась можливість примусового впливу на банк як юридичну особу приватного права.

По-друге, це необхідність залучення коштів на докапіталізацію банків вже після того, як фінустанова перейде у власність держави. Варто враховувати, що це доволі значні суми, які залучатимуть з державного бюджету. Також вона переконана, що не можна навести прикладів та відповідно сформованого досвіду інших країн, які під час воєнного стану запроваджували би подібну процедуру для банків. У НАБУ вважають, що буде некоректно порівнювати ситуацію в нашій країні з досвідом, наприклад, деяких держав Близького Сходу, де тривали війни. Там банківська система зовсім інша. Те ж саме можна сказати і про балканські країни, де тривали запеклі бойові дії у 1990-х роках минулого століття.

«Завдання цього Закону – скоригувати та доповнити чинне законодавство в цій сфері

відповідно до специфіки моменту. І хоча процедури вже було детально врегульовано, та повномасштабна війна розірвала чимало шаблонів мирного часу. Адже держава з початком війни ухвалила Закон, що на 100 % гарантує вклади фізичних осіб і ФОПів під час дії воєнного стану й впродовж трьох місяців після його закінчення, тобто захищає наші заощадження від наслідків збройної агресії сусідньої держави. А новий Закон, за великим рахунком, є вже наступним етапом, що певним чином враховує відповідальність агресора за заподіяну шкоду», – додає голова правління Незалежної асоціації банків України (НАБУ) О. Коробкова.

Зрозуміло, що будь-які проблеми із великими банками можуть спровокувати додаткову нервозність серед населення та відповідний вплив коштів з системи. Тому важливо у процесі націоналізації фінансової системи все зробити виважено та правильно. За словами президента Асоціації українських банків (АУБ) А. Дубаса, прописана законом процедура про вивід з ринку системно важливого банку необхідна, оскільки такий банк, за визначенням, має суттєвий вплив на стабільність банківської системи України, відтак і процедура щодо нього повинна бути більш детальною та більш ретельною. А. Дубас також зазначив, що вкладники банку (незалежно від того, системний він чи ні) повинні отримати усі свої кошти у повному обсязі, оскільки протягом воєнного стану діє спільне рішення органів влади про гарантування 100 відсотків вкладів, яке є підтвердженням того, що Україна виконує всі свої зобов'язання.

Голова правління «ОТП Банку» В. Мудрий вважає, що прогнозування, розробка майбутніх сценаріїв та інструментів є невід'ємною частиною банківського бізнесу. «Усе це робиться, аби підготувати банк до будь-якої ситуації та зберегти його стійкість та безперервність операційної діяльності. Закон також вписується у цю логіку, за якою працює весь банківський сектор. Він дає регулятору механізм дій на майбутнє, тобто передбачає

законодавче регулювання потенційного процесу націоналізації банківської установи, якщо така подія колись станеться», – каже він. Голова правління «ОТП Банку» вважає це позитивним сигналом для ринку, бо якщо НБУ прийме рішення про доцільність націоналізації якогось системного банку, цей процес буде чітким, прозорим та відповідатиме чинному законодавству.

Як зазначив юрист М. Ліхачов, Закон суттєво розширює можливості держави щодо контролю процесу виведення системно важливих банків з ринку. Зокрема, держава в особі Міністерства фінансів зможе брати участь в цьому процесі за пропозицією НБУ. «Нова процедура не передбачає жодних додаткових зобов'язань держави щодо оздоровлення банку та пошуку покупців для його подальшого продажу. А сам Закон спрямовано на зменшення витрат держави на докапіталізацію банків, які виводяться з ринку», – наголошує М. Ліхачов. З огляду на думки експертів можна стверджувати, що можливе встановлення контролю держави над системно важливими банками України не матиме негативного впливу на банківський сектор та його клієнтів. Ухвалений Закон працює на випередження, для того, аби мінімізувати будь-які ризики для фінансової системи та державного бюджету, в також прибирає вплив громадян ворожої країни на економіку України (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: вебсайт «Урядовий кур'єр» (<https://ukurier.gov.ua/uk/articles/kazenna-sprava-banki-mozhut-nacionalizuvati>); вебсайт «КиївВлада» (<https://kievvlad.com.ua/news/vstupiv-u-siluzakon-pro-natsionalizatsiyu-zbankrutilih-sistemnih-bankiv>); вебсайт Finbalance (<https://finbalance.com.ua/news/nbu-pidtrimav-zakon-pro-natsionalizatsiyu-sistemno-vazhliivobanku-pid-chas-viyeni>); вебсайт «Уніан» (<https://www.unian.ua/economics/finance/zakon-pro-nacionalizatsiyu-sistemnih-bankiv-yak-krok-do-vstanovlennya-derzhkontrolyu-nad-alfa-bankom-12018516.html>)).*

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Любомир Зубач, заступник міського голови Львова з містобудування, народний депутат ВРУ VIII скликання (Об'єднання «Самопоміч»), юрист

Відкритий лист до народних депутатів України щодо так званої містобудівної реформи

Законопроект № 5655 пройшов профільний комітет ВР і заплановано його винесення у сесійну залу для розгляду у другому читанні. Вірогідність прийняття дуже висока. Тому змушений бути максимально відвертим і навіть різким в оцінках. Зрештою, під час війни недоцільні сантименти чи напівтони.

Якщо дуже коротко, то цей закон – злочин проти майбутнього України.

Відбудувати країну? Забудьте, у законопроекті на понад 300 сторінок – про це жодного пункту.

Забудувати. Жорстко, швидко, безконтрольно – так виглядає мета цієї містобудівної псевдореформи. Чому псевдо? Бо це не реформа. Цей документ – відвертий лобізм великих забудовників.

Згортання децентралізації, обмеження прав місцевого самоврядування, випадкові люди скрізь – у новостворюваній містобудівній палаті, серед уповноважених осіб з містобудівного контролю, нотаріуси, що видають дозволи та все реєструють за певну плату за домовленістю із забудовником. І як вишенька на торті – приватні ТОВки як органи контролю. Забудовникам дають право створювати власні фірми, які начебто будуть контролювати будови і виявляти порушення вимог містобудівного законодавства. Такий собі all inclusive – сам будує і сам себе контролює.

Знаєте, це як в анекдоті про морську свинку – «і не свинка, і не морська». Те саме із містобудівною реформою – і не містобудівна, та й не реформа зовсім.

Але найбільшим цинізмом є те, що роблять це під прапором боротьби з корупцією. Насправді

ж це відвертий обман і жахлива маніпуляція. Хоча би тому, що Національне агентство боротьби з корупцією визнало цей законопроект корупціогенним. І це саме та ситуація, коли прикриваючись власне боротьбою з корупцією хочуть створити найбільшу лобістсько-корупційну схему воєнної доби України.

Для того щоб зрозуміти, кому це вигідно, треба подивитися, хто все це підтримує. Асоціація міст України та Національна спілка архітекторів України – категорично проти! Зате спільним хором «за» усі асоціації забудовників.

Свою позицію про цю псевдореформу я озвучував неодноразово. У відповідь чую ту саму мантру про лібералізацію та діджиталізацію. Як це працює, дуже наочно стало після кейсу в Брюховичах (тепер це частина Львівської громади). Перед виборами сільрада ефективно «попрацювала»: за один місяць встигла списати з балансу приміщення недобудованої школи, віддати безоплатно земельну ділянку площею 4,6 га одній ГОшці і навіть видати містобудівні умови. В подальшому після звернення Львівської міської ради була порушена кримінальна справа. Але все це не завадило Державній інспекції архітектури та містобудування (ДІАМ – новоствореній та незаплямованій) нещодавно, під час воєнного стану, видати дозвіл на будівельні роботи. І, сподіваюся, не тому що хотіли нашкодити Львівській громаді, а ймовірно, тому, що банально не знали цих всіх обставин, адже в електронній базі «все згідно з чинним законодавством», жодного криміналу чи корупції. Але це в комп'ютері, а в житті все з точністю до навпаки. На це і розраховують недоброчесні забудовники та їх лобісти.

Як заступник міського голови Львова, а раніше народний депутат України 8-го скликання, знаю зсередини сферу місцевого

* Збережено стиль і граматику оригіналу

самоврядування, розумію специфіку роботи парламенту. Тому звертаюся до чинних парламентарів з проханням: не дайте себе обманути хибною мотивацією і використати в корисливих цілях будівельного лобі, не допустіть обмеження повноважень місцевого самоврядування і передачі функцій приватним структурам. Адже все це закінчиться створенням тендерної палати № 2 та неконтрольованою хаотичною забудовою. Чи це в інтересах країни і громад? Питання риторичне.

Голосування за закон – це персональна відповідальність кожного народного депутата, результат якого буде дуже показовим. Рано чи пізно про це запитають: і громади, і люди (https://censor.net/ua/blogs/3383927/vdkritiyi_list_do_narodnih_deputatv_ukrani_schodo_tak_zvano_mstobudvno_reformi). – 2022. – 30.11).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Тетяна Ніколаєнко, журналіст, автор «Цензор.НЕТ»

Слуги забудовників: за що завтра проголосує більшість депутатів

Верховна Рада може розглянути законопроект 5655. Ці чотири букви нічого не кажуть пересічному українцю, але вони суттєво змінюють правила гри на будівельному ринку.

Головна ідеологія законопроекту, за сумісництвом лідерка партії «Слуга народу» Олена Шуляк подає законопроект як такий, що дозволить подолати корупцію в галузі, дозволить ефективно контролювати експертизу проектної документації на будівництво та захистить історичну забудову від знищення.

Красиві обіцянки, але що містить в собі законопроект на понад 300 сторінок та 2000 правок.

Про корупцію та експертизу. Донедавна головним осердям корупції в будівництві була ДАБІ (Державна архітектурно-будівельна інспекція), яка отримувала від 5 до 15 доларів хабарів за кожен квадратний метр будівництва. Відтак за те, щоб контролювати цей орган

роками велись війни між різними групами. Тут, щоправда, треба зробити ремарку, що здебільшого відкати все ж отримувались за те, що ДАБІ закривала очі на порушення при будівництві.

Влада Зеленського кілька разів намагалась переформатувати роботу ДАБІ, зрештою це призвело до конфлікту різних груп впливу всередині груп партії, а в сумі з провалом місцевих виборів 2020 і до звільнення заступника голови ОП Сергія Трофімова.

Минулого року ДАБІ була ліквідована, і за наслідками ухвалення 5655 її повноваження мали б розподілитись між новоутвореною Державною інспекцією архітектури та містобудування України (ДІАМ), місцевими владами та приватними компаніями, які отримали умовну назву приватні ДАБІ.

ОК, забудовники більше не платитимуть відкати за мої квадратні метри, я не переплачуватиму, що вас не влаштовує, спитаєте ви.

По-перше, є сумнів наскільки прискіпливо забудовників контролюватимуть створені ними ж компанії. По друге, конкуренції між забудовниками на ринку цієї послуги не буде – це право отримають обрані.

Ось чому.

Ліцензувати нові приватні ДАБІ буде Мінрегіон. Щоб отримати ліцензію юридична особа має надати:

-відомості про інженерів з технічного нагляду та/або інженерів-консультантів, які працюють у складі юридичної особи:

-прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності);

-номери кваліфікаційних сертифікатів (сертифікатів) виконавця окремих видів робіт (послуг), пов'язаних із створенням об'єктів архітектури;

В Україні є дві організації, які видають сертифікати для таких спеціалістів – Гільдія інженерів технічного нагляду та Асоціація Інженерів-Консультантів України. Гільдія була створена при атестаційній архітектурно-будівельній комісії Міністерства регіонального розвитку у 2011, яку на той момент очолював нинішній нардеп ОПЗЖ Дмитро Ісаєнко. До

неї наразі входить понад 8,5 осіб, тоді як до Асоціації – тільки 134.

Власне кажучи, Ісаєнка називають дуже часто у списку бенефіціарів цього законопроекту. Так само як часто вказують на те, що пов'язана з ним заступниця очільника Наталія Козловська також активно просуває 5655.

Крім власних інженерів новий ДАБІ має сплатити страховку еквівалентну 5 мільйонам євро. На ринку України є одиниці компаній, чий ресурс взагалі дозволить братись за таке страхування. Тобто спочатку треба буде вкlastись у свою страхову компанію, а потім створити своє ДАБІ з ліцензією Мінрегіону. Є підозра, що це право отримають далеко не всі.

Паралельно з цим від процесу тихенько хотіли посунути архітекторів. «Якщо раніше за замовчуванням авторство належало архітектору – автору проекту, то зараз всі права у Замовника, читай забудовника. Збудовнику надано виключне право змінювати архітектора хоч сто разів на одному об'єкті, вносити зміни в проектну документацію самостійно без жодних погоджень з автором проекту», – заявляла ще рік тому заступниця голови архітектурної палати Анна Кирій.

Насправді, по тихому не вийшло, архітектори найбільше протестували проти законопроекту через що до них минулого тижня прийшли з СБУ з обшуками.

Тепер про так званій захист старої архітектури від зносу.

Тут просто варто процитувати Мінкульт, який днями зробив заяву з вимогою відправити закон на доопрацювання.

«Законопроектом №5655 пропонується серйозне втручання в роботу органів охорони культурної спадщини. Фактично їхні повноваження у багатьох аспектах нівелюються. Ми підтримуємо реформу містобудівної діяльності в цілому. Але ті механізми, які ми сьогодні побачили у законопроекті, а це 2 тисячі сторінок тексту у форматі порівняльної таблиці, і понад 4 тисячі поправок, викликають занепокоєння. Все, про що ми місяцями дискутували з колегами з Мінрегіону та групою розробників, всі наші застереження наразі не враховані. Саме тому ми тут і говоримо про те,

що культурна спадщина потребує захисту», – підкреслила заступниця міністра культури та інформаційної політики України.

Законопроектом зберігається принцип погодження проектів нового будівництва та реконструкції лише для об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та їхніх буферних зон. Але це не буде поширюватися, наприклад, на забудову зон охорони тисяч пам'яток в Україні, а особливо – історичних центрів міст та територій традиційної забудови, стає ставить їх під загрозу, – зазначили в міністерстві.

«Наша культурна спадщина нині у зоні ризиків. Війна тільки показала, наскільки глибокою є криза державної системи охорони культурної спадщини, яку ми повинні реанімувати прямо зараз. Також війна показала, наскільки спадщина є цінною для нас. Увесь світ розуміє, що ця війна не просто за територію. Це війна проти нас, проти нашої української ідентичності. Наші пам'ятки є виявом цієї ідентичності. Наша тисячолітня спадщина – є виявом нашої сили й перемоги», – сказав Василь Петрик, начальник відділу містобудівної документації Управління дозвільно-погоджувальної документації МКІП.

«Запропоновані проектом нововведення можуть призвести до повного знищення історичного середовища та об'єктів культурної спадщини, оскільки авторами законопроекту не взяті до уваги норми Закону України «Про охорону культурної спадщини», – наголосили в МІП.

Третє, про те, що місцева влада начебто отримає права зносити самобуди. Олена Шуляк наполягає, що вони максимально чітко прописали, що таке самочинне будівництво.

Але давайте прочитаємо, що про це думають в юридичному управлінні ВР.

«6. За частиною другою статті 376 ЦК України (в редакції законопроекту) «особа, яка здійснила або здійснює самочинне будівництво об'єкта нерухомого майна, не набуває права власності на нього та не може вчиняти з таким об'єктом будь-які правочини». Разом із цим, згідно з законопроектом передбачається, що:

«за заявою власника земельної ділянки, користувача земельної ділянки державної,

комунальної власності (крім земельних ділянок, зазначених у частині четвертій цієї статті) суд може визнати за ним право власності на об'єкт нерухомого майна (об'єкт самочинного будівництва), який самочинно збудовано на ній...» (частина третя статті 376 (в редакції законопроекту);

«якщо власник земельної ділянки (земель) заперечує проти визнання права власності на об'єкт нерухомого майна (об'єкт самочинного будівництва) за особою, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво на його земельній ділянці (землях)...».

При цьому із законопроекту не випливає, за ким саме (власником земельної ділянки, користувачем земельної ділянки державної, комунальної власності чи особою, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво на земельній ділянці (землях), що перебувають у власності іншої особи) визначатиметься право власності у пропонований законопроектном спосіб.

У зв'язку з такими змінами зазначаємо, що ці нововведення призводять до обмеження прав власника щодо розпорядження своїм майном, а на законодавчому рівні пропонується встановити заборону власнику на розпорядження своїм майном. Проте, за змістом частини першої статті 316 ЦК України «правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб». Водночас згідно з частинами першою та другою статті 319 ЦК України «власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд; власник має право вчиняти щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону». Відповідно до частини першої статті 321 ЦК України «право власності є непорушним; ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні».

Таким чином, законодавча пропозиція щодо заборони власнику розпоряджатися своїм майном (в тому числі правомочностями, що виникають із права, підтвердженого рішенням суду на об'єкт самочинного будівництва), суперечить нормам основного акта цивільного законодавства України та не відповідає

положенням частини четвертої 41 Конституції України, згідно з якими «право приватної власності є непорушним». Крім того, наведене положення так само не враховує вимог частини третьої статті 22 Конституції України щодо недопущення звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів...»

Тобто, забудовнику буде легко відстояти свої права.

Місцева влада в такій ситуації просто опиниться в ролі цапа-відбувайла за все незаконне будівництво. Адже суд може стати на бік забудовника.

«Їх тупо позбавляють повноважень контролювати виконання містобудівної документації і МУО, хоча саме це і має бути за європейськими принципами правом місцевого самоврядування. Єдине їхнє повноваження – перевіряти, щоб не будували без виданого приватними експертами дозволу і не порушували проект, на який видано дозвіл. Навіть якщо тупо з порушенням всього і вся почнуть гнати висотку в парку, але маючи дозвіл саме на це, то місцева влада буде мати повноваження розвести руками і сказати, що не має жодного права втручатися, бо якщо втрутяться – то отримають покарання...», – пише багаторічний опонент Шуляк Григорій Могильний, який вже заробив від лідерки «Слуги народу» позов, де політиकिनю захищає адвокатка, пов'язана з забудовницею Владою Молчановою (якій дуже на руку останні законопроекти, які ухвалила Верховна Рада).

При цьому Асоціація міст не робила аж надто різкої заяви, а лише подала 19 зауважень до законопроекту. Мери міст теж активно мовчать.

Четверте і найсумніше. Законопроект 5655 обмежує права громадян на оскарження будівництв.

Перелік осіб, які зможуть звернутися до контролюючих органів, обмежений. Це можуть бути забудовники, проєктувальники, чиновники, але не громадськість. Навіть правоохоронці не зможуть ініціювати перевірку, якщо законодавчу ініціативу ухвалять в такому вигляді.

Ви тепер не зможете зупинити руйнування «Квітів України» чи якоїсь історичної садиби не у вашому районі. Олена Шуляк каже, що це обмеження дозволить не допускати залучення забудовниками тітушок. Але насправді, якщо у вашому будинку люди виявляться досить флегматичними і не в курсі процесів, вам просто впаяють під вікна багатоповерхівку і скажуть, що сонце вам відбиватиметься від її стін і ніякі норми інсоляції тут не порушені.

Законопроект 5655 настільки важливий, що попри те, що його редакція до другого читання схвалена ще рік тому члени комітету не посоромились внести в порівняльну таблицю нові правки.

Саме це стало причиною, чому Рух ЧЕСНО закликав депутатів не голосувати 5655.

«Рух ЧЕСНО від різних народних депутатів ЧЕСНО має інформацію, що текст закону суттєво змінився до другого читання. Також організація неофіційно отримала кілька варіантів тексту законопроекту із порівняльною таблицею (останній документ отриманий від одного із нардепів 28 листопада, сьогодні)», – йшлося в заяві організації.

«Ми бачили низку листів підтримки цього законопроекту від різних організацій. Нас дивує те, що публічно ці організації висловилися за законопроект при тому, що остання версія для обговорення і підготовки тексту до другого читання на сайті парламенту відсутня. Що саме вони підтримали? І цим організаціям, і НАЗК, МКП та іншим установам, які мають надати свої позиції, Рух ЧЕСНО надіслав листи, аби отримати їхні позиції. Така закрита робота парламенту, на жаль, вже має системний характер. Це треба змінювати, оскільки на законотворчість це має і буде мати лише негативний вплив», – наголошує лідерка Руху ЧЕСНО Віта Думанська.

У середу Ірина Федорів видала матеріал, де проаналізувала, хто ж підтримав законопроект Шуляк.

«Так, лист від «Регіонального строительства» підписав Олександр Харченко. Це харківська організація, і Харченко – фігурант антикорупційних розслідувань Реєстру Руху ЧЕСНО. Він разом із Михайлом Добкіним

проводив дерибан землі. Прокуратура оцінила збитки у понад 227 мільйонів. Але «Слуга народу» чомусь не пише на своєму сайті про політичний і корупційний шлейф, а наводить список організацій, які підтримують законопроект № 5655. У ще однієї організації навіть не виявилось власного сайту. Але навіщо їй якийсь сайт, якщо до її послуг сайт партії центральної влади?», – йдеться в статті Федорів.

Підтримували 5655 ще рік тому екскмер Ірпеня Володимир Карплюк, якого неодноразово звинувачували в зловживаннях при забудові.

Авторка також співставила наявну в ЧЕСНО редакцію законопроекту і надану «СекрИтаріатом» Української ради бізнесу і побачив суто технічну різницю у 23 слова.

Це без порівняння по суті.

У четвер 5655, скоріше за все, буде ухвалений. Так само як і до цього інші лобістські закони.

Завершу словами Анни Кирій: «Розумієте, «реформування» нашого містобудівного законодавства – це історія про гроші. Збудовникам стало дорого платити хабарі за узгодження проектної документації – законом відмінили всі узгодження, стало дорого платити за пайову участь в інфраструктурі міст – законом відмінили пайову участь, дорого платити хабарі ДАБІ – вирішили замінити його на власний приватний містобудівний контроль, не хочеться платити архітекторам за проекти – давайте зробимо їх залежними, стало дорого вирішувати питання в судах – давайте просто заберемо собі всі права за законом.

Замість того, щоб боротися з корупцією силами правоохоронних органів, крупний бізнес знайшов легший шлях через депутатів-лобістів» (https://censor.net/ua/blogs/3384090/slugi_zabudovniky_za_scho_zavtra_progolosu_blshst_deputatv). – 2022. – 30.11).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Павло Фролов, народний депутат України від фракції «Слуга народу»

Підвищення Кубракова до віце-прем'єра, революція у користуванні надрами, нова

редакція закону про авторське право, списання/замороження кредитів по знищеному війною майну, відпустка для військових – детально про усі понад 40 законів, прийнятих Верховною Радою 01 грудня

1. Законом 0163 зупинили дію та вийшли з Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах та Протоколу до цієї Конвенції у відносинах з рф та рб.

2. Законом 0172 зняли застереження України до Конвенції про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден та Конвенції про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, що означатиме, що будь-який спір між двома чи більше Договірними державами, який не може бути врегульовано шляхом переговорів, передаватиметься на арбітраж, а через 6 місяців до Міжнародного суду.

3. Постановою 8229 схвалили Заяву про визнання російського режиму терористичним, нелегітимності перебування рф в ООН і її реформування, відповідальності членів російських політичних партій, що підтримують агресію, та спрямували її до парламентів та урядів іноземних держав, закликавши їх усунути рф від використання прав і обов'язків СРСР в ООН, підтримати докорінну реформу ООН і її Ради Безпеки тощо.

4. Постановою 8230 схвалили Заяву щодо енергетичного тероризму рф, направивши її до ООН, парламентів та урядів іноземних держав, інституцій ЄС, Ради Європи, інших міжнародних організацій та їх міжпарламентських асамблей.

5. Постановою 5196 утворили Тимчасову слідчу комісію Верховної Ради з питань розслідування фактів корупції на державних підприємствах, в установах та організаціях Національної академії аграрних наук України у складі Гунька АГ (Голова ТСК), Буніна СВ, Гайду ОВ, Литвиненка СА, Нестеренка КО, Рубльова ВВ, Салійчука ОВ, Чорного ДС (усі – СН); Пузійчука АВ (Батьківщина); Молотка ІФ (заступник Голови ТСК, За майбутнє), Папієва ММ (Платформа за життя та мир); Гнатенка ВС (Відновлення України).

6. Постановою 8234 взяли до відома звіт ТСК з питань розслідування смерті (вбивства) народного депутата Полякова А.Е., направивши його до Офісу Генпрокурора для вивчення та відповідного реагування.

7. Постановою 8248 призначили у 2022 році 30 іменних стипендій Верховної Ради України для молодих учених – докторів наук (розміром стипендії – 12,4 тис грн щомісячно).

8. Врахували пропозиції Президента до закону 6101, яким загальні збори державного акціонерного товариства були уповноважені визначати порядок відчуження/передачі в оренду майна на конкурентних засадах на майданчиках типу «Прозоро», в частині неможливості витребування майна від добросовісного набувача, якщо воно було продане такому набувачеві на електронному аукціоні у порядку, встановленому для приватизації державного та комунального майна.

9-10. Постановами 8251 та 8255 звільнили Олександра Кубракова з посади Міністра інфраструктури, призначивши його Віце-прем'єр-міністром з відновлення України – Міністром розвитку громад, територій та інфраструктури України.

11. Постановою 8252 припинили достроково повноваження народного депутата Юлії Львовичкіної, обраної від ОПЗЖ у зв'язку з особистою заявою про складення повноважень.

12. Законом 0176 ратифікували Рамкову угоду між Урядами України та Австрії щодо кредитування будівництва та оснащення Охматдиту (на суму ~ 200 млн євро), сучасної університетської клініки у м. Києві (~ 350 млн євро), створення Національного реабілітаційного центру у м. Львові (~ 75 млн євро) та інших.

13-14. Постановами 8206 та 8240 призначили членами Ради Національного банку України відповідно Барсукова Анатолія Зіновійовича та Щербакову Олену Анатоліївну.

15. Законопроектом 8241, прийнятим за основу, запропонували відкласти перехід на 100%-електронний документооборот у Верховній Раді до наступної після припинення воєнного стану сесії, а також дозволити Голові Верховної Ради в умовах дії воєнного стану

невідкладно підписувати прийняті закони та направляти їх на підпис Президентів України.

16.Законопроектом 8224, прийнятим за основу, запропонували викласти у новій редакції закон про національні меншини (спільноти) та закріпити права, свободи та обов'язки відповідних осіб, визначити особливості державної політики щодо реалізації прав та свобод цих осіб, зокрема, особливості фінансового забезпечення впровадження такої політики, повноваження відповідного ЦОВВ, можливість створення консультативно-дорадчих органів при державних органах різних рівнів, а також центрів національностей в обласних центрах або визначених населених пунктах за рахунок державного та/або місцевого бюджетів для функціонування ГО національних меншин (спільнот), окреслити міжнародне співробітництво та закордонні зв'язки.

17.Законопроектом 7633, прийнятим за основу, запропонували закріпити загальний принцип захисту освітньо-інформаційного простору України від впливу російського імперіалізму і «руського міра», зазначити, що складові освітньої програми не можуть містити посилення на джерела інформації, створені на території, державною мовою, громадянами та юридичними особами держави-агресора чи окупанта, крім освітніх програм з навчання мовою національної меншини, використання для ілюстрування, пояснення та критичного аналізу явищ, що відбуваються в державі-агресорці чи окупантці.

18.Усунули неузгодженості у євроінтеграційному законі 4558, яким вдосконалили правове регулювання у сфері поводження з пестицидами і агрохімікатами, санітарній та фітосанітарній сферах, зокрема, щодо запровадження вимог упакування та маркування пестицидів і агрохімікатів з мінімізацією помилкового їх прийняття за харчовий продукт, уточнення вимог до змісту етикетки, включення поняття фасування у ліцензію щодо виробництва особливо небезпечних хімічних речовин, до яких відноситься і виробництво пестицидів для боротьби з фальсифікатом, заборони ввезення

до України пестицидів і агрохімікатів фізичними особами для власних потреб, що каналом потрапляння контрабанди та фальсифікату.

19.Євроінтеграційним законопроектом 5840, прийнятим за основу, запропонували посилити відповідальність у сфері поводження з генетично модифікованими організмами, зокрема, доповнити КУАП новими статтями 90-2 та 167-1 щодо порушення порядку, правил та вимог до поводження з ГМО та розміщення на ринку ГМО з порушенням вимог законодавства, а також збільшити розмір штрафу за невиконання правил і норм у процесі створення, виробництва, зберігання, транспортування, використання, знешкодження, ліквідації, захоронення мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій, порушення правил поводження з ГМО при здійсненні генетично-інженерної діяльності.

20.Євроінтеграційним законом 6480 встановили загальні правила використання офіційних назв 44 категорій спиртних напоїв, а також назви «спиртний напій», опису, представлення і маркування спиртних напоїв, вимоги до спирту етилового та дистилатів, які мають бути виключно сільськогосподарського походження, передбачили створення Реєстру органів з оцінки відповідності в сфері географічних зазначень, визначення географічного зазначення спиртного напою з окресленням кола суб'єктів, які мають право на реєстрацію цього зазначення, та систему контролю географічних зазначень спиртних напоїв.

21.Євроінтеграційним законом 6173 наблизили норми українського законодавства щодо використання електронних довірчих послуг, кваліфікованих електронних підписів та печаток, сертифікатів відкритих ключів, автентифікації веб-сайту, електронної ідентифікації тощо – до європейських вимог для пришвидшення інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС.

22.Євроінтеграційним законом 6107 привели норми закону про міжнародне приватне право у відповідність до норм ратифікованого Україною Протоколу про право, що застосовується до

зобов'язань про утримання, зокрема щодо таких видів сімейних відносин як правовідносини батьків і дітей, утримання дитини дідом, бабою, вітчимою, мачухою, братом, сестрою чи іншими особами, у сім'ї яких виховувалася дитина, зобов'язань про утримання осіб, які перебувають у шлюбі, осіб, шлюб між якими розірвано чи визнано недійсним, утримання родичів та інших членів сім'ї.

23.Євроінтеграційним законом 5643 посилили адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення авторського права або суміжних прав та виключили адміністративну та кримінальну відповідальність за відсутність маркування контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

24.Євроінтеграційним законом 8037 скасували ліцензування виробництва особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів, а також запровадили ряд нових документів дозвільного характеру, зокрема, дозвіл на використання особливо небезпечної хімічної речовини, яка виводиться з ринку, дозвіл на використання отруйної хімічної речовини, письмова згода (повідомлення) про транскордонне перевезення ртуті та її сполук, висновок щодо можливості здійснення виробництва, імпорту та експорту продукції, що містить ртуть тощо.

25.Євроінтеграційним законом 4187 затвердили нове революційне законодавство у сфері надрокористування, яким, зокрема, унеможливили доступ до надрокористування підсанкційних осіб та резидентів держави-агресора, закріпили право українців на отримання частини доходів від користування надрами, створили єдиний державний портал з можливістю подання документів та звітності виключно через е-кабінет, закріпили процедури використання первинної геологічної інформації, запровадили методики для контролюючих органів зі здійснення розрахунку розміру збитків через незаконний видобуток, спростили доступ до земельних ділянок, встановили право земельного сервітуту для копалин місцевого значення, врегулювали процедуру викупу

державних та комунальних земель, передбачили оцінку запасів за міжнародними стандартами, вирішили проблему «сплячих» ліцензій тощо.

26.Законом 5749 встановили адміністративну відповідальність за мобінг (цькування) – діяння роботодавця або окремих працівників трудового колективу, спрямовані на приниження гідності та честі працівника, його професійної репутації у формі психологічного та/або економічного тиску, зокрема із застосуванням засобів електронних комунікацій у вигляді штрафу 850-6800 грн або громадських робіт 20-60 годин. Відповідні протоколи складатиме Держпраці, справи розглядатиме суд.

27.Законом 6241 прийняли нову редакцію закону про Національну програму інформатизації, яким оновили термінологію, понятійний апарат та визначення сфери інформатизації, окреслили та розширили права та обов'язки учасників процесу інформатизації, спрямували її на вирішення завдань з застосування інформаційних та цифрових технологій в державному управлінні та суспільно-економічних відносинах, подолання цифрової нерівності, безпеки інформаційної діяльності та кіберзахисту.

28.Законом 7565-1 до часу набрання чинності законом України щодо зміни системи місцевих судів на території України у зв'язку з утворенням (ліквідацією) районів встановили відповідним місцевим судам продовжувати здійснювати свої повноваження у межах територіальної юрисдикції, визначеної до набрання чинності постановою ВР «Про утворення та ліквідацію районів» від 17 липня 2020 року, але не довше ніж один рік з дня припинення воєнного стану.

29.Законом 7443 на період воєнного стану дозволити влаштовувати до сім'ї патронатного вихователя також дітей, які не поєднані родинними зв'язками і ніколи разом не проживали (не більше 5 осіб), а органам опіки та піклування – продовжувати термін перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя більш як на 6 місяців але не пізніше останнього числа місяця, що настає за днем припинення воєнного стану; продовження терміну перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя не

звільнятиме орган опіки та піклування від обов'язку вживати заходів, спрямованих на повернення дитини до батьків, інших законних представників або надання їй статусу дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, та влаштування її до сімейних форм виховання; у разі неможливості виконання органом опіки та піклування своїх функцій у зв'язку з бойовими діями чи тимчасовою окупацією термін перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя може бути продовжений розпорядженням голови міської, селищної, сільської ради або керівника відповідної військової (військово-цивільної) адміністрації.

30. Законом 7630 закріпити презумпцію невинуватості замінивши підставу для закриття кримінального провадження «набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою» на підставу «втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння, у вчиненні якого підозрюється чи обвинувачується особа» із наданням права підозрюваному та обвинуваченому заперечити проти цього, наслідком чого у випадку визнання особи винуватою та ухвалення судом обвинувального вироку буде звільнення особи від покарання.

31. Євроінтеграційним законом 5552-1 ухвалили нову фундаментальну редакцію закону про авторське право і суміжні права, а також зміни ще до 10 Законів, які регулюють суспільні відносини у сфері інтелектуальної власності. Серед новел – запровадження сирітських творів – оприлюднення в межах України літературного, аудіовізуального, фотографічного, образотворчого та іншого твору, фонограми, відеограми, щодо яких жоден з суб'єктів майнових прав на відповідний об'єкт за результатами вжитих заходів не ідентифікований або не віднайдений, а також права sui generis, – згенерованим комп'ютерною програмою (програмами) об'єктом.

32. Законом 5336 привели норми Кримінального кодексу України у відповідність до положень Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських чи таких,

що принижують гідність видів поведінки та покарання.

33. Законом 4412 вдосконалили законодавство у сфері міграції, зокрема, передбачили, що суди можуть вирішувати питання про затримання іноземців або осіб без громадянства до вирішення питання осіб про визнання їх особами без громадянства (раніше передбачалось лише визнання біженцями або особами, які потребують додаткового захисту), уповноважили органи міграційної служби та органи охорони державного кордону на виконання рішення суду про затримання іноземців та осіб без громадянства негайно, встановили 3-денний строк транзитного проїзду країною, передбачили обов'язок для осіб, яких позбавили громадянства, виїхати з України або звернутися із заявою про надання дозволу на імміграцію протягом 30 днів з дня прийняття такого рішення.

34. Євроінтеграційним законопроектом 5819, прийнятим за основу, запропонували новий закон про рейтингування, у якому врегулювати визначення термінів, принципів рейтингової діяльності, визначити види рейтингів, особливості використання Національної кредитно-рейтингової шкали та публічних кредитних рейтингів, авторизації рейтингових агентств, організаційні та операційні вимоги до них, вимоги щодо використання методологій, моделей та ключових рейтингових припущень, особливості присвоєння суверенних рейтингів, запровадження механізму затвердження кредитних рейтингів, присвоєних рейтинговим агентством з іншої країни, розкриття регулярної інформації про авторизовані рейтингові агентства, державне регулювання у сфері рейтингування та міжнародного співробітництва, здійснення нагляду, інспекцій та досліджень, розгляду справ, а також застосування заходів впливу та фінансових санкцій (штрафів).

35. Законопроектом 8172, прийнятим за основу, запропонували визнати забезпечення розвитку електромобілів та інфраструктури станцій зарядки електромобілів пріоритетом формування державної політики, унормувати питання приєднання та розміщення станцій

зарядки електромобілів, передбачити у технічних умовах нового будівництва багатоповерхової житлової забудови необхідність забезпечення не менше 50% місць для стоянки та зберігання транспортних засобів, оснащених електричними двигунами, станціями зарядки електромобілів.

36. Відправили на повторне перше читання євроінтеграційний законопроект 5648, яким пропонується приведення національного законодавства до правил контролю і моніторингу державної допомоги, що закріплені Угодою про асоціацію та acquis ЄС.

37. Законопроектом 8158, прийнятим за основу, запропонували визначити процедуру сертифікації операторів газосховищ, надати відповідні повноваження НКРЕКП, ввести поняття «графік заповнення газосховищ» та «цільовий рівень заповнення газосховищ», а також продовження до кінця 2025 року чинність заходів з недопущення банкрутства Державного акціонерного товариства «Чорноморнафтогаз».

38. Законопроектом 8169, прийнятим за основу, запропонували удосконалити врегулювання питання виконання військового обов'язку, зокрема, підготовки громадян до військової служби, їх приписки до призовних дільниць, призову та проходження строкової військової служби, запровадити випробування при прийнятті на військову службу за контрактом, установити строки проходження військової служби за контрактом від 1 до 10 років шляхом виключення відповідного положення щодо 6-місячного строку тощо.

39. Законом 8081 встановили надавати військовослужбовцям під час дії воєнного стану частину основної відпустки та відпустку за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення тривалістю до 10 календарних днів (+ до 2 діб на проїзд) за рішенням командира один раз протягом календарного року за умови одночасної відсутності не більше 30% загальної чисельності військовослужбовців відповідного підрозділу.

40. Законом 7441-1 створили можливість списання кредитів позичальникам, які не мали простроченої заборгованості на 23.02.2022 та

у яких знищене житло було єдиним місцем проживання сім'ї позичальника або знищений єдиний автомобіль був єдиним в сім'ї позичальника, а також передбачили зупинку виплат по кредитах щодо придбання майна, яке знаходиться на окупованій території та пошкоджене війною.

41. Законопроектами 8196 та 8197, прийнятими за основу, запропонували на 6 місяців звільнити від ПДВ та ввізного мита генератори, двигуни, запчастини, а також обладнання для відбудови енергетичної інфраструктури.

42-43. Не вистачило голосів для звільнення Голови Рахункової палати Пацкана В.В. (постанова 8211) та щоб запровадити спецпроцедуру розгляду у другому читанні законопроекту 4533 про конституційну процедуру (https://censor.net/ua/blogs/3384315/pidvyschennya_kubrakova_do_vitsepremyera_revoljutsiya_u_korystuvanni_nadramy_nova_redaktsiya_zakonu). – 2022. – 01.12).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Валерія Коломієць, заступник Міністра юстиції України з питань європейської інтеграції

Правова допомога постраждалим від військової агресії рф

Окрім перемоги сьогодні в українців є лише одна мета – досягнення справедливості. Покарання воєнних злочинців, політичного та військового керівництва держави-терориста, відшкодування завданих збитків – це ті базові речі без яких ми не матимемо можливості відбудувувати нашу країну та творити її успішне майбутнє. Адже історія вже не вперше демонструє, що невизнання минулих злочинів та безкарність, породжує усе більше і більше свавілля та агресії зі сторони нашого північного ворога-псевдоімперії.

Зараз в Україні – як і за її межами – знаходиться дуже багато людей які стали жертвами воєнних злочинів або ж іншим чином постраждали від військової агресії рф.

Фактично уся система кримінальної юстиції в країні кинута на роботу з цими кейсами, і очевидним є те, що досягнення справедливості стоїть у прямій залежності не лише від матеріальних та технічних ресурсів, але й від професійності, компетентності та обізнаності усіх учасників процесу.

І мова йде не лише про кримінальний процес, але й про міжнародне гуманітарне та кримінальне право, про розуміння особливостей поводження та спілкування з тими чи іншими постраждалими, що часто зазнали не лише фізичних травм але й пережили неабияке емоційне потрясіння.

Захищати права жертв війни (мова йде не лише про жертв воєнних злочинів) держава почала невдовзі після початку загарбницьких дій РФ на території нашої країни. Так, право отримати юридичні послуги та представництво своїх інтересів адвокатом в органах державної влади, під час досудового розслідування та під час розгляду справи у суді за рахунок держави мають:

починаючи з 2016 року – діти, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту (зокрема і законні представники дітей, що загинули); внутрішньо переміщені особи та громадяни України, які звернулися із заявою про взяття їх на облік як внутрішньо переміщених осіб; особи, які перебувають під юрисдикцією України і звернулися для отримання статусу особи, на яку поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; ветерани війни та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України;

починаючи з 2021 року такі ж права отримали громадяни України, які проживають на тимчасово окупованій території.

Уже після повномасштабного вторгнення, з травня 2022 року аналогічні права отримали потерпілі від кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості, катування або жорстокого поводження під час воєнних дій чи збройного конфлікту.

Варто зазначити, що система Безоплатної правової допомоги – через яку власне і

надаються ці послуги – є найбільшим провайдером правової допомоги в державі протягом останні 10 років. Якщо говорити мовою чисел, лише минулого року системою було надано більше ніж півмільйона (точніше 627 тисяч) юридичних консультацій та надано близько 86 тисяч доручень на представництво Клієнта у суді за рахунок коштів держави.

Протягом усіх цих років Міністерство юстиції України та Координаційний центр з надання правової допомоги активно працюють над тим, аби регулярно підвищувати якість наданих юридичних послуг. Завдяки активній співпраці з донорами та партнерами ми вкладаємо багато ресурсів у регулярне підвищення кваліфікації та навчання юристів і адвокатів що надають безоплатну правову допомогу – зокрема постраждалими від війни людям: нюанси та аспекти внутрішнього законодавства, поширення кращих практик, розвиток Soft Skills та особливостей спілкування з постраждалими, навчання щодо міжнародного гуманітарного та кримінального права тощо.

На сьогодні ми бачимо, що одним з найкращих способів посилити якість захисту прав та інтересів людей що постраждали внаслідок військової агресії РФ в Україні – є пряма співпраця з іноземними партнерами, які мають подібний досвід та готові ділитися своїми навичками і знаннями з українськими колегами. До прикладу, саме з цією метою минулого тижня Міністерством юстиції України було укладено трьохсторонній Меморандум разом з Координаційним центром з надання правової допомоги та Міжнародною Асоціацією Юристів (ІВА). ІВА є професійним об'єднанням правників зі 170 країн, серед котрих є багато всесвітньо відомих експертів у сфері міжнародного гуманітарного та міжнародного кримінального права. Це безцінне джерело знань, досвіду та експертизи як для юристів – так і для адвокатів що співпрацюють із системою БПД. Впевнена, що завдяки запланованій спільній роботі, ми безумовно зможемо покращити якість представництва у справах, пов'язаних з воєнними злочинами та здійснювати ефективний супровід жертв таких злочинів.

І як то кажуть, the last but not the least. Окрім якості, важливим критерієм для оцінки ефективності правової допомоги від держави є її доступність. Так, якщо ви або ваші близькі постраждали від військової агресії росії, отримати юридичну консультацію, дізнатися про свої права або ж захистити їх ви зможете:

зателефонувавши за номером 0 800 213 103 використовуючи мобільний «Безоплатна правова допомога» або «Твоє право»

через телеграм-бот «Безоплатна правова допомога (консультації)» або скориставшись телеграм-чатом «Правова допомога протидії насильству»

скориставшись довідково-інформаційною платформою правових консультацій WikiLegalAid

безпосередньо звернувшись до однієї з наших чисельних точок доступу, з розкладом роботи котрих можна ознайомитися на нашому сайті (https://censor.net/ua/blogs/3384409/pravova_dopomoga_postrajdalim_vd_vyiskovo_agres_rf). – 2022. – 02.12).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Костянтин Корсун, експерт з кібербезпеки

Що таке «незалежність» інституцій і при чому тут гроші

Останнім часом слова «незалежні інституції» часто можна почути, особливо коли йдеться про якісь реформи.

Так от, «незалежність» десь на 95% визначається джерелом фінансування інституції, як на моє оціночне судження.

Також мають значення деякі правові механізми, наприклад, процедура призначення керівника.

Але головне, все ж таки, – гроші. Як це часто буває у житті.

Інституція, яка фінансується з держбюджету України – майже не може вважатися незалежною.

«Майже» – тому що умовної незалежності набуває лише та державна інституція, яка має

окремий рядок в державному бюджеті України. Тобто рішення про її фінансування приймається один раз на рік Верховною Радою України, під час затвердження загально-національного держбюджету, де, серед тисяч інших, є і цей рядок.

І зазвичай, під цей «окремий рядок» пишеться та приймається окремий Закон України.

Приклади: НАБУ, Рахункова Палата.

Все це дає доволі широкі можливості для незалежності, але ж не забуваємо про 450 потенційних (поки не спіймають) корупціонерів під куполом, які раз на рік ухвалюють рішення про фінансування та його обсяг. Плюс процедура призначення керівника та деякі інші «важелі впливу».

Що одним варіантом незалежності установи є фінансування з іноземних джерел, які прямо начебто не пов'язані з предметом регулювання (чи впливу) української інституції.

Але і тут є нюанси.

По-перше, у залежності від того, ким саме надається фінансування і чи державній установі: адже цей варіант може розглядатися як «втручання у внутрішні справи», «зовнішній вплив/управління», або у деяких країнах – примусове надання статусу «іноземного агента».

Але якщо фінансування надходить від дружніх країн-партнерів дружніми урядовими фондами – це також не може гарантувати незалежності. Приклад: USAID, CRDF та інші урядові фонди США та інших країн фінансують лише ті проекти в Україні, які погодять українські чиновники. Навіть попри те, що влада в країні корумпована – і усі це знають. Підживлюючи та підсилюючи таким чином цю саму корупцію, ага.

«Люк, ти мав боротися зі злом, а не приєднатися до нього».

А ще дуже часто метою такої «міжнародної допомоги» є не реальні позитивні зміни в Україні, а лише їхня імітація. Справжньою ж метою є сам процес витрачання грошей, під час якого велика частину грантів та «допомоги» взагалі залишається у приватних кишнях можновладців обох країн.

Варіант фінансування інституції «приватним інвестором» – точно не є незалежністю. Тут

навіть пояснювати особливо не потрібно, все зрозуміло на прикладі «незалежної журналістики» телеканалів типу Г+Г та інших олігархічних проєктів. «Хто платить – той замовляє музику», класичний випадок.

Також варіаціями «напів-незалежності» є краудфандінг (crowdfunding, «фінансування толпою») у буквальному перекладі).

Краудфандінгом та донатами фінансуються, скажімо, популярні ют'юбери та відеоблогери. Або ж благодійні фонди. Проблема тут у тому, що для підтримання сталості функціонування такої інституції – потрібно постійно подобатися великій кількості людей. Непопулярні судження чи рішення тут рівнозначні смерті проєкту/інституції. Хоча досить часто саме «непрості рішення» є несмачними ліками для хворобливих процесів у суспільстві, галузі чи для кого ще там працює певна інституція.

Найближчим до справжньої незалежності є варіант «професійних асоціацій».

Це коли кілька компаній реєструють відповідну організацію, скидаються на її фінансування, разом розроблять правила-цілі-задачі-процедури та разом таки просувають корисні ідеї у своїй галузі або загалом у суспільстві.

Показовим є приклад ІНАУ та інших незалежних асоціацій Інтернет-сервіс-провайдерів та операторів зв'язку. Завдяки таким асоціаціям, їхнім ідеям та наполегливості Інтернет в Україні практично неможливо вбити (детальніше я про це пояснював тут і ще у березні

Тобто не існує ідеальної незалежності інституцій, згоден. Як і абсолютної перемоги на корупцією. Але є варіанти, які значно ближчі до ідеалу. Набагато. Хоча в Україні вони чомусь поки не дуже популярні.

FYI: Цей допис написано під впливом коментарів з мого посту про плани Держспецзв'язку створити «незалежні кваліфікаційні центри з підтвердження кваліфікації кіберфахівців» (https://censor.net/ua/blogs/3384836/scho_take_nezalejnist_instytutsiyi_i_pry_chomu_tut_groshi). – 2022. – 04.12).

Блог на сайті «AgroPolit.com»

Про автора: Ольга Шевченко, заступник голови Держпродспоживслужби

Удосконалення механізму видачі міжнародних сертифікатів – ще один крок до євроінтеграції

Експорт української продукції в Україні відіграє важливу роль не тільки для надходження грошових коштів і наповнення бюджету, але й дає можливість забезпечити продовольством інші країни, оскільки наша держава – один із найпотужніших постачальників у світі.

З початку 2022 року відкрито доступ на іноземні ринки для 15 груп українських товарів у розрізі 9 країн, а саме: м'ясні напівфабрикати, призначені для споживання людиною, та м'ясні продукти у Чорногорію, молоко та молочні продукти до Домінікани та Кенії, корм для домашніх тварин у Сінгапур, ентомофаги (комахи, які створюють біотичний бар'єр захисту для сільськогосподарських культур) у Польщу, жувальні предмети для домашніх тварин, свіжі заморожені та оброблені шкури та шкури, декоративні прісноводні риби та живі кролі до Ізраїлю, равлики, призначені для споживання людиною, до Грузії, жувальні предмети для собак, консервовані та сирі корми для домашніх тварин до Республіки Північної Македонії, інкубаційні яйця до Сербії, перероблений тваринний білок до Турецької Республіки.

Завісім років роботи Держпродспоживслужба зарекомендувала себе як державний орган, який є гарантом на міжнародному ринку щодо забезпечення безпечності української харчової продукції, яка експортується.

Наразі головний запит українського бізнесу – максимально спростити і пришвидшити оформлення документів, уніфікувати сертифікацію, спільно з Держпродспоживслужбою, Міністерством аграрної політики та продовольства України та іншими центральними органами виконавчої влади розробити підходи щодо вирішення актуальних проблем експорту.

Законопроектом Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення вимог законодавства про харчові продукти, корми, ветеринарну медицину та благополуччя тварин» (№ 8150 від 24.10.2022) передбачено зміни до статі 60, які покликані на удосконалення механізму видачі сертифікатів з урахуванням специфічних умов доступу на ринки Європейського Союзу та інших країн, що є надзвичайно важливо в умовах не тільки отримання України статусу кандидата на вступ в ЄС, а і максимальному сприянню експорту української продукції.

Крім того зазначені зміни передбачають удосконалення порядку видачі ветеринарних документів та застосування узгоджених форм сертифікатів, а також електронну сертифікацію через систему TRACES до ЄС.

Держпродспоживслужба продовжує здійснювати заходи, спрямовані на розширення міжнародних ринків збуту та поглиблення співпраці з компетентними органами інших країн з метою укладання міжнародних угод та інших нормативно-правових актів і усунення технічних перешкод для експорту товарів вітчизняних виробників (<https://agropolit.com/blog/518-udoskonalennya-mehanizmu-vidachimijnarodnih-sertifiktativ--sche-odin-krok-doyevrointegratsiyi>). – 2022. – 05.12).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Вікторія Сюмар, народний депутат України

Закон про медіа впроваджує цензуру до онлайн видань

Вже ближчим часом Верховна Рада може ухвалити Закон про медіа. Закон євроінтеграційний, який приводить медійне законодавство у відповідність з термінологією ЄС.

Але. Як завжди є Але. В український закон автори вписали регулювання онлайн медіа, чого ЄС від України взагалі не вимагає. І не просто регулювання, а можливість блокування

інтернет видання без рішення суду, лише за рішенням Національної ради з питань телебачення та радіомовлення.

Так, саме Нацрада, яка навіть судячи з назви має опікуватися телебаченням і радіо, тепер буде регулювати український інтернет. Такого досвіду в неї немає, бо досі в Україні інтернет не регулювався. Але Нацрада відразу отримує величезні повноваження для регулювання інтернету – проводити перевірки, приходити до місця реєстрації онлайн ЗМІ і вимагати документи, в тому числі і податкові; накладати приписи, визначати штрафи і блокувати інтернет видання або назавжди, або строком на один місяць. Хоча для телебаченням і радіо блокування мовлення без рішення суду не передано (окрім як за суто формальними підставами).

Загалом законопроект ділить онлайн медіа на три види – анонімні, незареєстровані, зареєстровані як ЗМІ. Тобто, він передбачає реєстрацію онлайн ЗМІ державою, хоч ця опція і є добровільною, але саме вона надає право вважатися журналістами і брати участь у саморегуляції.

Назавжди блокуватимуть за порушення лише анонімні сайти. Незареєстровані блокуватимуть на місяць після трьох грубих порушень, зареєстровані за п'ять. Взагалі порушення законопроект визначає як незначні, значні і грубі. Але відмова від перевірки – теж підстава для блокування (як одне з трьох необхідних порушень).

І тут ключова проблема – в довірі до регулятора. Ще цікаво – а якщо онлайн ЗМІ – це колектив журналістів, що не мають офісу, а працюють дистанційно?

Звісно, блокування онлайн видання на місяць призведе до серйозних втрат аудиторії, адже суть роботи онлайн ЗМІ – це його оперативність і регулярність.

Чи можна це пояснити завданнями національної безпеки? Навряд. Бо російські і сепаратистські сайти давно і ефективно блоковані без закону про медіа, а рішенням РНБО через санаційне законодавство. Тому важко це трактувати інакше, аніж як бажання впроваджувати цензуру до онлайн видань, що пишуть про внутрішню українську політику.

Знаєте, що найбільш цинічне в цьому? Навіть не те, що Нацрада, як показує досвід останніх років, є цілком залежною від влади. А тому про незалежність регулювання говорити не доводиться.

Найбільш цинічне, що в Україні включене повне зелене світло для російського месенджера Телеграм. Де всі ці речі, які тепер визначаються як грубі порушення для онлайн медіа, просто процвітають. Але якщо влада вважає, що вона контролює український телеграм, то загрози інформаційній безпеці з боку повністю анонімних ресурсів, нікого не хвилюють. І регуляції там не буде. Тоді як ринок онлайн ЗМІ, які є потужними в Україні і працюють переважно відповідно до журналістських стандартів, зазнає повного втручання держави.

Знаєте до чого це призведе? Правильно. До витіснення їх в російській телеграм. Або інший месенджер.

Також законопроект узаконює телеканал Рада не як парламентський вісник, як державний загальнонаціональний канал, що теж абсолютно не відповідає європейським стандартами.

Український телеринок вже практично монополізований владою через державні телеканали, закон про олігархів, який вимагає дозволу Нацради на придбання телеканалу та єдиний марафон, з прецедентом вимкнення трьох телеканалів без жодних законних обґрунтувань.

Тепер час за онлайн ЗМІ...

PS. Я за ухвалення цього закону, але за умови вилучення регулювання онлайн з доопрацюванням його разом з журналістами в окремому законі (відповідні правки мелю подані, але відхилені комітетом); або дозволити блокування лише за рішенням суду, як це є з ТБ і радіо. Ну і з телеграмом варто визначитися, хоч трохи було б послідовно (https://censor.net/ua/blogs/3385476/zakon_pro_meda_vprovadju_tsenzuru_do_onlayin_vidan). – 2022. – 07.12).

Блог на сайті «AgroPolit.com»

Про автора: Ігор Лісецький експерт із земельних питань

Реєстрація однорічних договорів оренди землі – юридичні колізії

Нещодавно відбулися суттєві зміни законодавства у так званій «військовий закон» (№2698-IX було відновлено аукціони, скасовано автоматичну пролонгацію, та ін.

Однак дані зміни принесли нам також неоднозначне розуміння норм права в частині потреби реєструвати так звані «однорічні договори». Давайте розбиратися з цим!

Що нам говорить безпосередньо сам Закон 2698-IX?

Підтримайте наші агромедіа

Будь-яка сума допоможе працювати на інформаційному аграрному фронті для вас.

Зміни щодо обов'язку реєстрації стосуються п.п. 8 та 9 п. 27 перехідних положень ЗК, які в свою чергу регулюють наступне:

п.п. 8 – землекористувачі, які використовують земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності на праві постійного користування.

п.п. 9 – орендарі, суборендарі земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності можуть передавати на строк до одного року належне їм право оренди.

Більше змін щодо реєстрації договорі законом не передбачено!

А це нам в свою чергу говорить, що договори оренди набуті згідно п.п. 2 п. 27 перехідних положень ЗК «2) у період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено на всій території України, передача в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва на строк до одного року земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності (крім тих, що перебувають у постійному користуванні осіб, які не належать до державних, комунальних підприємств, установ, організацій), а також земельних ділянок, що залишилися у колективній власності колективного сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського акціонерного товариства, нерозподілених та невитребуваних земельних ділянок і земельних часток (паїв)» – реєструвати в обов'язковому

порядку непотрібно (<https://agropolit.com/blog/519-reyestratsiya-odnorichnih-dogovoriv-orendi-zemli--yuridichni-koliziyi>). – 2022. – 08.12).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Ярослав Руцишин, народний депутат від фракції «Голос», секретар Комітету ВРУ з питань економічного розвитку

Досить напівкроків. Чому важливо зламати презумпцію винуватості підприємця і спростити дозвільну систему

Працююча економіка під час війни – один з китів, на яких тримається воююча країна. Доки солдати боронять землю на полі бою, бізнес підтримує життя країни в тилу.

В такий час та за таких умов, в яких ми опинилися через сусіда-агресора, задача держави – максимально спростити життя людям, які продовжують працювати та утримувати нашу економіку на плаву, – підприємцям. Найкращий спосіб це зробити – залишити в минулому непотрібні дозволи для бізнесу, які нічим не полегшують життя ані йому, ані державі, а лише гальмують такі важливі для нас сьогодні економічні процеси.

Каха Бендুকідзе якось сказав, що прибравши ряд неефективних інституцій в Україні, український народ та система врядування нічого не втратять. Те саме стосується більшої частини дозволів, отримання яких забирає час та іноді закладає в цей процес чималу корупційну основу. В результаті, підприємець, замість того, щоб конкурувати, збирає папірці, які доводиться періодично оновлювати, продовжувати, надавати н-ну кількість інформації контролюючим органам. Якщо немає підстав, що виправдовують існування дозволу, то такий дозвіл є непотрібним.

До початку повномасштабного вторгнення роботу держави в цьому напрямку можна було назвати напівкроками. Тепер ми маємо можливість позбутися всього неефективного, всього, що тягне нас донизу і не дозволяє розвиватись.

Наприкінці вересня держава почала рухатися в бік омріяної дерегуляції. Так, Комітет ВР з питань економічного розвитку рекомендував парламенту прийняти в першому читанні урядовий законопроект «Про прискорений перегляд інструментів державного регулювання господарської діяльності» (№ 8058), більш відомий як законопроект про «дерегуляційну гільйотину».

Однак замість того, щоб просто і зрозуміло прописати, отримання яких дозволів скасовується, цим законом ідею дерегуляції звели до створення чергового дорадчого органу – Комісії з питань прискореного перегляду інструментів державного регулювання господарської діяльності. І це в той час, коли у нас є вкрай розгалужений апарат виконавчої влади, функцій якого достатньо, аби реалізувати цю мету. Замість того, щоб спростувати життя підприємцям, таке рішення лише відкриває нові шляхи для корупційних схем, адже дозволяє кулуарно вирішувати, які дозволи прибирати, а які залишати.

Тому, на мою думку, це рішення не лише безкорисне, а й шкідливе. А враховуючи, що парламент знову уповноважують в законодавчому порядку передбачати те, що може регулюватися підзаконними актами Уряду, заявлений принцип 1-in 2-out варто застосувати не лише щодо дозволів та ліцензій, а й інституцій, які дублюють функції одна одної.

Дещо раніше парламент схвалив у цілому урядовий законопроект №5795 «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні». Він передбачає удосконалення процедури працевлаштування іноземців та осіб без громадянства в Україні. Один з пунктів цього закону – коригувати підстави видачі або продовження дії дозволів на застосування праці іноземців, а також підстави відмови у видачі або продовженні дії таких дозволів. В цілому, це важлива ініціатива, однак говорячи про дозвільну систему, я переконаний, що для того, щоб залучити іноземців до праці на користь України, ми повинні взагалі скасувати такий вид дозволу

як дозвіл на працевлаштування іноземних громадян.

Ми повинні усвідомити, що в наших умовах простіше – означає краще. Дерегуляція – те, що змусить бізнес як поле діяльності перестати бути мінним полем. Поки що українці, які хочуть відкрити власну справу, борються не тільки з конкурентами, а більшу частину свого часу присвячують “боротьбі” з державою. Це призводить до того, що людина врешті решт віддасть перевагу бути найманим працівником або ж взагалі поїде за кордон. Як за цих умов ми плануємо швидко відновити економіку? Питання риторичне. Потрібно ламати цю презумпцію винуватості, де підприємець на кожному кроці повинен доводити, що він невинен.

Без роботодавця всіляка патетика щодо захисту прав працівника не має сенсу. Не буде що захищати, бо саме роботодавець створює робочі місця. Можливо, в умовах коли основним роботодавцем є держава, соціалістичний підхід до регулювання трудових відносин є виправданим. Але в умовах високої конкуренції на ринках, маємо поставити собі завдання зберегти бізнес, стимулювати його розвиток, залучати інвестиції. Якщо ми створимо конкурентні умови, матимемо великий попит на робочу силу, до нас з'їжджатимуться найкращі уми з усього світу. Але ми повинні втримати підприємців тут. Якщо держава і далі не буде стимулювати людей займатися власною справою та ризикувати, то проблема безробіття поглиблюватиметься.

Сподіваюся, нам вистачить волі розірвати це “колесо Сансари” у стосунках між підприємцями та державою, працедавцем та працівником. Тому, треба діяти впевнено, не оглядаючись на те “а що, якщо...”. Немає більше ніяких “якщо”, є сухий розрахунок і план того, як вивести нашу державу в лідери економічного ринку. Будьмо не менш відважними ніж ті, хто боронить Україну на війні (https://lb.ua/blog/yaroslav_rushchyshyn/538578_dosit_napivkrokv_chomu_vazhlivo.html). – 2022. – 09.12).

Блог на сайті «AgroPolit.com»

Про автора: Сергій Коновалов, директор консалтингової компанії «Земельний Фонд України»

Кого стосується обов'язкова перереєстрація договорів оренди землі?

19 листопада 2022 набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель» №2698-IX, яким не тільки відновлюється система оформлення прав оренди, а й передбачається новий обов'язок для орендарів – зареєструвати свої права в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно (ДРРП) та Державному земельному кадастрі (ДЗК).

Таке нововведення, передбачене п.29 розділу Х ЗКУ, поширюється на:

Орендарів земельних ділянок, переданих їм в оренду відповідно до пп. 8 п. 27 Розділу Х ЗКУ (передача в оренду земельних ділянок землекористувачами, які використовують земельні ділянки с/г призначення державної, комунальної власності на праві постійного користування, емфітевзису) до набрання чинності Законом № 2698-IX;

Орендарів, суборендарів, яким передано право оренди, суборенди земельної ділянки відповідно до пп. 9 п. 27 Розділу Х ЗКУ до набрання чинності Законом № 2698-IX. Зазначені категорії осіб зобов'язані протягом 2-х місяців з дня набрання чинності Законом №2698-IX подати заяву про державну реєстрацію права оренди, суборенди земельної ділянки. Якщо відомості про земельну ділянку не внесені до ДЗК – також заяву про державну реєстрацію земельної ділянки.

Слід звернути на це особливу увагу, оскільки якщо протягом 3 місяців з дня набрання чинності абзацами першим та другим п.29 розділу Х ЗКУ (тобто з 19 листопада 2022), право оренди, суборенди земельної ділянки НЕ буде зареєстровано, договір оренди земельної

ділянки або договір про передачу прав землекористування вважається припиненим.

У разі якщо договір оренди, суборенди земельної ділянки, емфітевзису, договір про передачу прав землекористування припинено у зв'язку з невнесенням до ДРРП відомостей про реєстрацію відповідного права або відомостей про поновлення відповідного договору до збирання врожаю, посіяного землекористувачем на земельній ділянці, землекористувач має право на збирання такого врожаю.

Власник земельної ділянки має право на відшкодування збитків, пов'язаних із тимчасовим зайняттям земельної ділянки колишнім землекористувачем, у розмірі пропорційно до плати за користування земельною ділянкою, передбаченої припиненим договором, з дня припинення договору до дня збирання врожаю.

Зазначене положення поширюється на випадки збору врожаю орендарем, суборендарем земельної ділянки, емфітевтом, право землекористування якого виникло на підставі договору оренди, суборенди земельної ділянки, емфітевзису, якщо строк користування земельною ділянкою закінчився протягом двох місяців з дня набрання чинності абзацом третім п.29 розділу X ЗКУ.

Враховуючи викладене, користувачам земельних ділянок, права яких виникли відповідно до пп.8 та 9 п.27 Розділу X ЗКУ, вже зараз слід подбати про державну реєстрацію цього права та внести відповідні відомості про права оренди, суборенди земельних ділянок в ДРРП та ДЗК (<https://agropolit.com/blog/520-kogo-stosuyetsya-obovyazkova-perereyestratsiya-dogovoriv-orendi-zemli>). – 2022. – 09.12).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Валерія Коломієць, заступник Міністра юстиції України з питань європейської інтеграції

Як стратегія «win-win» у кримінальному процесі допомагає жертвам отримати повну сатисфакцію, а неповнолітнім

правопорушникам – шанс на щасливе майбутнє

24 січня 2023 року буде чотири роки, як в Україні реалізується проєкт «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». На сьогодні це єдиний механізм, що дозволяє підліткам що вчинили кримінальний проступок або нетяжкий злочин вперше – отримати шанс не лише бути звільненими від кримінальної відповідальності. Також неповнолітній чи неповнолітня може отримати необхідну допомогу від психолога, переосмислити скоєне, примиритися з людиною котрій завдано шкоди, пройти навчання чи прийняти участь в інших ресоціалізаційних заходах, і в результаті стати на справжній шлях виправлення.

Усе що для цього необхідно, це бажання дитини, згода її батьків (законних представників) та потерпілого, а також реальне бажання усіх учасників процесу досягти примирення та надати можливість неповнолітньому реабілітуватися і не отримувати клеймо злочинця на усе своє подальше життя.

За ці роки саме завдяки цій Програмі, вже більше ніж 424 підлітка отримали шанс виправити свої помилки та побудувати достойне майбутнє.

Як це відбувається?

Для початку варто зазначити, що участь адвоката є обов'язковою у будь-якому кримінальному провадженні, де в якості підозрюваного фігурує неповнолітній. Тобто, якщо все ж дитина потрапила в неприємну ситуацію, а коштів в родини винаймати адвоката немає – про призначення захисника варто одразу попросити в слідчого чи прокурора котрі ведуть кримінальну справу. У такому випадку адвокат призначається відповідним регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги за зверненням органу досудового розслідування, а його послуги оплачуються за рахунок державних коштів.

Якщо неповнолітній підозрюється у вчиненні кримінального проступку або ж нетяжкого злочину вперше, прокурор має

проінформувати як самого неповнолітнього та його представників так і потерпілого, про можливість участі у Програмі відновлення. Якщо сторони хочуть скористатися цією можливістю, то у подальшому через – знову ж таки – регіональний центр з надання БВПД до справи залучається спеціаліст-медіатор (оплата послуг котрого так само здійснюється за рахунок держави), який має спеціальні навички і знання у сфері посередництва та вирішення конфліктів.

Медіатор проводить зустрічі зі сторонами для обговорення ситуації що відбулася та пробує досягти домовленості про способи врегулювання конфлікту між ними. Важливим аспектом в цих переговорах є те, що людина котра постраждала від дій неповнолітнього, в результаті отримує не лише швидку та ефективну компенсацію за нанесену шкоду. Так, ця процедура надає можливість відновити почуття безпеки (про що стверджує 85% опитаних жертв), впоратися з негативними емоціями й переживаннями що стали наслідком вчиненого щодо людини правопорушення, отримати справжню моральну сатисфакцію на власні очі пересвідчившись у тому – чи усвідомив правопорушник свою відповідальність та чи готовий стати на шлях виправлення і не вчиняти подібних дій у майбутньому.

У разі досягнення згоди в процедурі медіації, між сторонами укладається відповідна Угода про застосування Програми відновлення, котра в свою чергу і стає основою для подальшого звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності у суді.

Які заходи ресоціалізації можуть бути застосовані до неповнолітніх що прийняли участь у Програмі?

Індивідуальні заняття і тренінги з психологом, курси психологічної корекції, робота в психологічних групах, спортивні

секції, заняття що спрямовані на розвиток інтелектуальних або ж творчих навичок в дитини... І це далеко не вичерпний перелік.

Для визначення конкретних заходів розвитку та ресоціалізації дитини, під час процесу медіації залучають психолога, котрий складає її психологічний портрет та визначає – які саме заняття, тренінги чи інші способи ресоціалізації потрібні цій конкретній дитині.

У будь якому випадку, для визначення заходів, що можуть бути передбачені в угоді, регіональні центри з надання БВПД співпрацюють з Державною установою «Центр пробації», установами, організаціями та НГО діяльність котрих спрямована, зокрема, на розвиток особистості неповнолітніх та їхню ресоціалізацію.

Тривалість участі неповнолітнього у Програмі відновлення залежить від ситуації та заходів для ресоціалізації, та в середньому може тривати від одного до чотирьох місяців.

Варто зазначити, що збільшення кількості випадків застосування процесу примирення (медіації) в кримінальному провадженні це шлях, яким європейські країни прямують вже давно. Адже окрім банальної економії часу та коштів держави, саме медіація дозволяє жертвам правопорушень відновити свої права найбільш екологічним, ефективним та швидким способом.

Між іншим, до 11 грудня 2022 року Координаційний центр з надання правової допомоги проводить прийом заявок для участі в конкурсному відборі медіаторів, які залучатимуться центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги (https://censor.net/ua/blogs/3385935/yak_strategya_winwin_u_krimnalnomu_protse_dopomaga_jertvam_otrimati_povnu_satisfaktsyu_a_nepovnoitnm). – 2022. – 09.12).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 19 (241) 2022**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
А. Бергелська, Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:
Н. Крапіва

Підп. до друку 19.12.2022.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 3,81.
Наклад 21 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net